(4)

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

OSZK

TARTALOM

Pályázati felhivás 1-2. p.
Az 1965. évi könyvtártudományi kutatások 3-14. p.
Tapasztalatcsere megindítása 15. p.
Svéd könyvtárosnő látogatása hazánkban 16. p.
Walleshausen Gyula: Könyvtárügyünk irányitásának rendszere 17-31. p.
A könyvtári és dokumentációs szolgáltatások spirális vonalu fejlődése 32-34. p.
Csüry István: Állományapasztás: a könyvtári gyüjtőtevékenység szerves része 35-41. p.
Horváth Tibor: Vita a tudományos könyvtárak statisztikájáról. 42-44. p.
A Microfiche Foundation hirei 45-46. p.
Cimleirási problémák a képzőművészeti kiállitási katalógusok feldolgozásánál 47-49. p.
Közmüvelődési könyvtárak Finnországban 50-53. p.
Referátumok 54-66. p.
Hirek 67-68. p.
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT 1964. ÉVI KIADVÁNYAI 72-76. p.

1965

KIADJA
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

1

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

11. évfolyam 1965 1. szám

PÁLYÁZATI FELHIVÁS

A Müvelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya az 1965. évre könyvtártudományi pályázatot hirdet. A pályázat nyilvános. Pályázni az alábbi, "A könyvtártudományi kutatások 1963/65. évi programjá"-ból* (megjelent: Könyvtári Figyelő. 1962. 9-10. sz.) kiemelt témákról készitett tanulmánnyal lehet:

I. A szocialista könyv- és könyvtári kultura társadalmi összefüggései közül :

egy üzem vagy egy település olvasási viszonyai rétegek, illetve életkorok szerint;

a bejáró munkások egy csoportjának (egy üzembe járók, ill. egy településről bejárók) olvasási viszonyai;

a 14-18 éves, nem továbbtanuló ifjúság olvasási kultúrája és annak gyökerei. (1.12)

II. A települési és népesedési viszonyok alakulásának hatása az irodalommal való ellátás szervezetére. A könyvtári ellátás fejlesztésének szükségletei és lehetőségei az országos regionális fejlesztéssel kapcsolatban egy kiválasztott városban vagy megyében, a területi fejlesztés keretein belül. (1.211)

III. A könyvtári munka gazdaságossága ; költség- és idő-

* Az egyes pályatételek után zárójelben lévő számok az 1963/65. évi kutatási program megfelelő tételére utalnak. Az ott szereplő szöveg az esetek többségében némileg megváltozott, a téma megfogalmazása konkrétabbá vált.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lemzések. Egyes hagyományos munkafolyamatok ésszerüsitése (pl. a feldolgozás, gyarapitás, munkaszervezet gazdasági vonatkozásai és vizsgálati metodika kidolgozása), ill. elhagyása lehetőségének megvizsgálása központi szolgáltatások bevezetése, létesitése esetén. (2.13).

IV. A könyvtári munka szerepe a felnőttek iskolarendszerü oktatásában vagy a felnőttek iskolánkivüli müvelődésében. (3.221)

V. A mezőgazdasagi termelésnek vagy kutatásnak a tudományos és szakkönyvtárak részéről adandó könyvtári és dokumentációs szolgáltatások hatékonyságának fokozása a következő ötéves tervben. (4.42)

VI. A tájékoztatás különböző formái és lehetőségei az ipari dolgozók különböző rétegei körében (4.43)

VII. A visszakeresés problémái és lehetőségei a hazai könyvtári anyag- és adatszolgáltatásban. (4.441)

A pályázatok benyujtásának határideje 1965. szeptember 30. A pályamunkákat jeligével a Müvelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályára (Bp. V. Szalay u. 10-14.) kell eljuttatni. A pályázatok elbirálását az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága végzi.

Pályadijak: I. dij: 5000.- Ft., II. dij: 3000.- Ft., III. dij: 2000.- Ft.

A Szakbizottság a beküldött pályamunkák számától és értékétől függően több első, második vagy harmadik dijat is odaitélhet. Közlés esetén a munka szerzője tiszteletdijban részesül.

Budapest, 1965. február 4.

MÜVELŐDÉSÜGYI MINISZTÉRIUM
KÖNYVTÁROSZTÁLYA

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

AZ 1965. ÉVI KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK

A Müvelődésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó könyvtárak - a minisztérium felhivása nyomán - jelentést küldtek a Könyvtártudományi és Módszertani Központnak a keretükben folyó tudományos és kutatómunkáról. Külön jelentették az országos, illetőleg a helyi (hálózati) jellegü könyvtártudományi kutatásokat, valamint a más szaktudományok körébe tartozó, nem könyvtártudományi kutatásokat, mindenegyes kutatásnál feltüntetve az alábbiakat: 1964-ben befejezett kutatás, vagy 1965-ben is folyó, tehát be nem fejezett kutatás, vagy 1965-ben elkezdett, azaz új kutatás.

A bejelentés során 18 könyvtár küldött jelentést, összesen 175 kutatási témáról. A 175 kutatási téma megoszlása: 127 könyvtártudományi (76 országos, 51 helyi) és 48 nem könyvtártudományi téma. A 127 könyvtártudományi témából 25 a befejezett, 82 a be nem fejezett és 20 az új, a 48 nem könyvtártudományi témából pedig 7 a befejezett, 30 a be nem fejezett és 11 az új kutatás.

A bejelentett kutatások könyvtárak szerint a következőképpen oszlanak meg: Országos Széchényi Könyvtár: 52 (20 országos, 15 helyi, 17 nem könyvtártudományi), Budapesti Egyetemi Könyvtár: 27 (6 országos, 11 helyi, 10 nem könyvtártudományi), Debreceni Egyetemi Könyvtár: 24 (11 országos, 11 helyi, 2 nem könyvtártudományi), Könyvtártudományi és Módszertani Központ: 13 (11 országos, 2 nem könyvtártudományi), Szegedi Egyetemi Könyvtár: 11 (3 országos, 2 helyi, 6 nem könyvtártudományi), Budapesti Müszaki Egyetem Könyvtára: 10 (6 országos, 1 helyi, 3 nem könyvtártudományi), Országos Pedagógiai Könyvtár: 7 (4 országos és 3 helyi), Szegedi Somogyi Könyvtár: 7 (3 országos, 3 helyi, 1 nem könyvtártudományi), Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtára: 5 (5 nem könyvtártudományi), Országgyülési Könyvtár: 5 (1 országos, 3 helyi, 1 nem könyvtártudományi), Miskolci Nehézipari Müszaki Egyetem Könyvtára: 3 (3 országos), Veszprémi Megyei Könyvtár:

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

3(3 országos), Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár: 2(2 országos), Székesfehérvári Megyei Könyvtár: 2(1 helyi, 1 nem könyvtártudományi), Debreceni Városi Könyvtár: 1(1 országos), Gyöngyösi Járási Könyvtár: 1(1 helyi), Miskolci Városi Könyvtár: 1(1 országos), Pápai Járási Könyvtár: 1(1 országos).

Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Könyvtártudományi és Kiadványi Szakbizottsága megvizsgálta a bejelentett kutatási témákat s mivel tárgyuknál fogva számos hasonló van köztük, a témakörök egybehangolása, a kutatók együttműködése és a kutatások koordinálása végett az alábbiakban közli azokat.

A témajegyzékben használt rövidítések:
a kutatási téma cime utáni zárójelben lévő arab számok az 1963/65. évi könyvtártudományi kutatások programjának - megjelent a Könyvtári Figyelő 1962. évi 9-10. sz.-ban - a megfelelő országos jellegü témájára utalnak;

0 = országos jellegü, de az 1963/65. évi kutatási programban nem szereplő téma;

H = helyi, hálózati jellegü téma;

B.f. = befejezett kutatás;

B.n.f. = be nem fejezett kutatás;

U. = új kutatás.

A. KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK (SZAKCSOPORTOK SZERINT)

I. A könyvtártudomány és könyvtárügy általános, elvi kérdései

Bereczky László (KMK): A magyar általános tudományos könyvtárak jelenlegi helyzete és helyük a magyar könyvtárügyben. (1.31 - B.n.f.)

Gerő Zsoltné (KMK): A városok könyvtártelepitési problémái.(1.211-B.n.f.)

Gombocz István (OSzK): a) A nemzetközi kiadványcsere elvi kérdései. b) A könyvtárügy nemzetközi szervezetei. - (0rB.n.f.)

Molnár Pál (Debreceni E.K.): A könyvtártudomány tudományelméleti kér-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

dései a külföldi szakirodalomban. (Irodalmi szemle és értékelés.) (O. - B.n.f.)

Sallai István (KMK): A könyvtár szerepe a falu szocialista átalakításában. (1.1 - B.n.f.)

Varga Béla (Veszprémi Megyei Kvt.): Veszprém megye könyvtárügyének távlati telepitési és fejlesztési terve. (1.211 B.f.)

II. Gazdaságosság, hatékonyság

Kondor Imre - Katona Klára (Orsz.Pedagógiai Kvt.): Racionalizálási kisérletek a könyvtári leltározásban. (2.13 - B.f.)

Nagy Ernő (Miskolci Müegyet. Kvt.) Racionalizálási és gépesitési lehetőségek az olvasószolgálatban. (2.13 - B.f.)

III. Olvasók, olvasás

Bilincsi Lajos (Debreceni EK): Az egyetemi hallgatók nem tanulmányi olvasmányai és müvelődési szokásai. (3.131 - B.n.f.)

Iszlai Zoltán (KMK): A könyvtári munka szerepe az iskolán kivüli tömegoktatásban. (A televizió és a könyvtár) - (3.221-B.n.f.)

Károlyi Zsigmondné (Orsz. Pedagógiai Kvt.): A pedagógusok olvasási szokásainak elemzése. (3.131-B.n.f.)

Ónódy Miklós (KMK): A parasztolvasók nevelése és irányitása a falusi könyvtárban. (3.21-B.n.f.)

Pelejtei Tibor (KMK): Propagandamunka a közmüvelődési könyvtárakban. (3.32-B.n.f.)

Reguli Ernőné (Somogyi Kvt, Szeged): Egy kiválasztott olvasócsoport igényeinek, olvasási szokásainak vizsgálata a Somogyi-Könyvtár kölcsönzőjében. (3.131-B.n.f.)

Szente Ferenc (KMK): A mezőgazdaságban dolgozó 16-25 éves korosztály könyvkultúrája és olvasási szokásai. (3.12-U.)

Szentirmai László (Szegedi E.K.): a) Könnyüiparban foglalkoztatott munkások olvasási szokásainak és igényeinek vizsgálata. b) Egyetemi hallgatók olvasási szokásainak és igényeinek vizsgálata.(3.131-U.)

IV. Tájékoztatás. (Bibliográfia és dokumentáció.)

Barabási Rezső (KMK): A könyvtári információ gépi visszakeresésének lehetőségei. (O. -B.n.f.)

Bilincsi Lajos (Debreceni E.K.): A Természettudományi Kar könyvtár-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

használatának és olvasmányanyagának összehasonlító vizsgálata 1963. és 1964. szept., okt. és nov. hónapjaiban. (4.121-U.)

Bot Györgyné (Debreceni E.K.): A tudományos kutatómunka irodalomszükségletének problémái az Egyetemi Könyvtár könyvtárközi kölcsönzésének tükrében. (4.121-U.)

Csüry István (Debreceni E.K.): a) Válogatás és teljesség. Ellentmondások a könyvtári és bibliográfiai gyüjtés területén. (4.3-B.f.) - b.) Egyes dokumentumféleségek mellőzhetősége, illetve felvételének szüksége bibliográfiákban és könyvtári gyüjteményekben. Irodalomhasználati elemzések, könyvtáraktól szerzett információk és nyomdatermék-elemzések alapján. (4.3-U).

Déri Miklósné (Bp.-i E.K.): Kutatóintézeti és vegyipari üzemben dolgozo kémiai kutatók olvasási és tájékozódási szokásainak elemző vizsgálata. (4.121-B.n.f.)

Dersi Gyuláné (Bp-i Müegyet. Kvt.): Egy kiválasztott kutatócsoport tájékozódási szokásainak elemző vizsgálata és a szakirodalmi tájékoztatás iránti igények elemzése a szükségletek számbavétele szempontjából. (4.121-U.)

Farkas Endréné (Bp-i Müegyet. Kvt.): Egy kiválasztott kutatócsoport tájékozódási szokásainak elemző vizsgálata és a szakirodalmi tájékoztatás iránti igények elemzése a szükségletek számbavétele szempontjából. (4.121-B.n.f.)

Frey Tamásné (Orsz. Pedagógiai Kvt.): a) Az iskolareform és a tájékoztatási igények megnövekedése, az OPK tájékoztató szolgálata tapasztalatainak elemzése. (H.-B.f.) - b) A csoportos tájékoztatás hazai és külföldi tapasztalatai; az OPK-ban lefolytatott csoportos tájékoztatások problémaköre. (4.121-U.)

Gaál Magdolna (Veszprémi Megyei Kvt.): Az irodalompropaganda és az olvastatás szerepe a mezőgazdasági szakmüveltség terjesztésében. (4.42-B.n.f.)

Károlyi Zsigmond (Bp-i Müegyet. Kvt.): A szakirodalmi információs bázis tervszerü kiegészitésének néhány kérdése. (5.1-B.n.f.)

Kovács Zoltánné (Orsz. Pedagógiai Kvt.): Az OPK igénybevételének inditékai és a könyvtárral szemben támasztott igények felmérése az olvasók körében végzett vizsgálódás alapján. (4.121-U.)

Léces Károlyné (Bp-i Müegyet. Kvt.): a) A nem publikált vagy félig publikált irodalom feltárásának problémái Magyarországon. (4.45 - B.n.f.) -b)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Speciális müszaki kisnyomtatványok a könyvtári gyakorlatban. 2. rész. (4.45-U.)

Nagy Ernő - Ulmann Aladár - Zircz Péter - Zsidai József (Miskolci Müegyet. Kvt.): A szellemi munka technikája. (O-U.)

Papp László (Debreceni E.K.): A társadalmi igények elemzése és kielégitésének helyzete könyvtárunkban, különös tekintettel az egyetemi reformra. (4.121- B.n.f.)

Pataky Ernő (KMK): A könyvtár és a dokumentáció (szakirodalmi tájékoztatás) helye a szellemi közlésben. (O.-B.n.f.)

Sallai István (KMK): A bibliográfiák szerepe a közmüvelődési könyvtárak tájékoztatási rendszerében. Az ajánló bibliográfia tipológiája. (4.3-B.n.f.)

Zsidai József - Zircz Péter (Miskolci Müegyet. Kvt.): Egy kiválasztott kutatócsoport tájékozódási szokásainak, igényeinek elemzése a Nehézipari Müszaki Egyetemen. (4.121-B.f.)

Bibliográfiák

Csukly Alajos (Székesfehérvári Megyei Kvt.): Fejér megye felszabadulásának bibliográfiája. (H.-B.f.)

Fazakas József (OSzK): Pótlások az RMK-hoz. (H.-B.n.f.)

Hegedüs Lászlóné - Illés Lajosné (Orsz. Pedagógiai Kvt.): A modern oktatási eszközök. (Válogatott annotált bibliográfiai feldolgozás bevezetéssel.) (H.-B.f.)

Hevesi József (Somogyi Kvt, Szeged): Az angol nyelvterület irodalmának és irodalomtudományának magyar bibliográfiája. (H.-B.f.)

Juhász Izabella (Debreceni E.K.): Gulyás Pál - bibliográfia és bevezető tanulmány. (H.-B.n.f.)

Kardos Pálné (Debreceni E.K.): A debreceni Egyetemi Könyvtár szláv vonatkozásu könyveinek bibliográfiája 1960-ig. (H.-B.n.f.)

Lisztes László (Szegedi E.K.): Szegedi hirlapok és folyóiratok bibliográfiája. (H.-B.n.f.)

Markó József (Gyöngyösi Járási Kvt.): Gyöngyös és a Mátravidék bibliográfiája. (H.-B.n.f.)

Murányi József (Országgyülési Kvt.): Az 1848-49-es magyar szabadságharc eddig ismeretlen röplapjainak annotált bibliográfiája. (H.-B.n.f.)

Seligmann Gézáné - Bayer Lászlóné - Wix Györgyné - Szigethy

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Jolán - Wittek Lászlóné (OSzK): A magyar nemzeti bibliográfia 1712-1800. (H.-B.n.f.)

Szabó Imre (Somogyi Kvt. Szeged): Szeged felszabadulásának bibliográfiája. (H.-B.f.)

V. Katalógusok, osztályozás

Domanovszky Ákos (Bp-i E.K.): A leíró katalógus funkciói és tárgyai. (6.1-B.n.f.)

Haraszthy Gyula (OSzK): Az OSzK katalógusrendszere. (H.-B.n.f.)

Onika Olga (Veszprémi Megyei Kvt.): Tárgyszókatalógus módszertana megyei és járási könyvtárban. (6.15-B.n.f.)

Pálvölgyi Endre (Bp-i. E.K.): A tárgyszókatalógus szerkesztésének szabályai. (6.15-B.n.f.)

Varsányi Endréné (KMK): Tárgyszókatalógus szerkesztéséhez szabályzat és tárgyszójegyzék kidolgozása. (6.15-B.n.f.)

VI. Épités, berendezés, raktározás

Tombor Tibor (OSzK): a) Könyvtárépitési és felszerelési normák. (Kézikönyv). -b) A könyvtári állomány tárolása. (O-B.n.f.)

VII. Különgyüjtemények, mikrofilm

Babiczky Béla (OSzK): a) Mikrofilm a könyvtárban. -b) Az országos mikrofilmezési program. (A mikrofilmezés hazai problémái). -c) Speciális fényképezési eljárások. (O.-B.n.f.)

Kecskeméti István (OSzK): a) Süssmayr-kéziratok az OSzK-ban. (H.-B.f.) -b) Egressy Béni munkássága. (H.-B.n.f.)

Németh Mária (OSzK): A hirlapállomány őrzése, feltártsága a hazai könyvtárakban. (O.-B.n.f.)

Pethes Iván (OSzK): Zenei könyvtári kézikönyv. (O.-B.n.f.)

Vizkelety András (OSzK): Az OSzK középkori német kéziratai. (H.-B. n.f.)

VIII. Könyvtári hálózatok, együttmüködés

Bot Györgyné (Debreceni E.K.): A könyvtárközi kölcsönzés eredményei és problémái. (H.-B.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Déri Miklósné (Bp-i E.K.): A devizaigényes könyvbeszerzés alakulása az ELTE kari és tanszéki könyvtáraiban. (H.-B.f.)

Gomba Szabolcsné (Debreceni E.K.): Tanszéki könyvtáraink állapotának és müködésének elemzése. (H.-B.f.)

Rohla Mártonné (Bp-i Müegyet. Kvt.): Az egyetemi tanszéki és intézeti könyvtárak munkájának elemzése, különös tekintettel a hálózati könyvtárak módszertani irányitására. (H.-U.)

IX. Könyv-, könyvtár- és sajtótörténet

Balogh György (OSzK): Külföldi magyar vonatkozásu történeti irodalom. 1945-1965. (H.-U.)

Bata Imre (Debreceni E.K.): Huszadik századi debreceni folyóiratok. (H.-B.n.f.)

Berlász Jenő (OSzK): Tudós könyvtáraink a 15-sz. óta. (H.-B.n.f.)

Bertók Lajos (Debreceni E.K.): A Debreceni Városi Nyomda müködése Tóth Lajos provizorsága idején. (H.-B.n.f.)

Bezerédy István: (Somogyi Kvt., Szeged): A szegedi városi Somogyi Könyvtár fejlődése 1945-1965 között. (8.122-B.n.f.)

Bikácsi Lászlóné (Főv. Szabó E. Kvt.): A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyermekkönyvtárainak története. (8.2-B.n.f.)

Bognár Ilona (Országgyülési Kvt.): Gyurikovits György kéziratos országgyülési acta- és diárium-gyüjteményének könyvtári és történeti vonatkozásu feltárása. (H.-B.n.f.)

Borsa Gedeon (OSzK): Az 1562 előtti bécsi nyomtatványok (H.-B.n.f.)

Busa Margit (OSzK): Ephemerides Hungaricae. (H.-B.n.f.)

Csapodi Csabáné (OSzK): a) A Képes Krónika miniaturái. (H.-B.f.) -b) A Corvina könyvtár története. (H.-B.n.f.)

Csendes Katalin (Országgyülési Kvt.): Az Országgyülési Könyvtár története 1919-ig. (H.-B.n.f.)

Déri Miklósné (Bp-i E.K.): Az Egyetemi Könyvtár szerzeményi politikája a Horthy korszakban. (H.-U.)

Dezsényi Béla (OSzK): A magyar sajtó története. (8.23-B.n.f.)

Dinnyés Józsefné (Somogyi Kvt., Szeged): Az első szegedi nyomda története. (H.-B.n.f.)

Donáth Regina (Bp-i E.K.): A XVIII. századi cenzura története. (O.-B.n.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Dümmerth Dezső (Bp-i E.K.): Az Egyetemi Könyvtár története 1561-1690. (H.-B.n.f.)

Ferenczy Endréné (OSzK): a) Az OSzK olvasószolgálatának története 1944-ig. (H.-B.f.) -b) Az OszK raktári rendszerének története. (H.-B.n.f.)

Gellén Antalné (Orsz.Pedagógiai Kvt.): Magyar pedagógiai sorozatok 1945 után. (H.-U.)

Gyuris György (Somogyi Kvt. Szeged): A Somogyi Könyvtár Dugonics anyaga. (H.-B.f.)

Havasi Zoltán (Szegedi E.K.): Könyvtárpolitikai és tudomány politikai irányzatok Magyarországon a 20. században. (8.121-B.n.f.)

Hermann Zsuzsa (Bp-i E.K.): Egy besztercebányai könyvkereskedő a 16. században (H.-U.)

Horváth Lóránt (Bp-i E.K.): Az Egyetemi Könyvtárban végzett állományszámlálások erdményeiről. (H.-U.)

Hölvényi György (Bp-i E.K.): A humanista könyvek dedikációi. (H.-U.)

Izsépy Edit (Bp-i E. K.): A Magyar Gazdaságtörténeti Szemle c. folyóirat története. (O.-B.n.f.)

Jakab Róbert (OSzK): A jugoszláviai magyar sajtó története. (8.23-B. n.f.)

Jelencsik Sándor (Pápai Járási Kvt.): Pápa város könyvtári és népmüvelési viszonyainak alakulása 1945 óta. (8.13-B.n.f.)

Kardos László (Miskolci Városi Kvt.): Miskolc és Borsod könyvtárainak története 1945 óta. (8.13-B.n.f.)

Kardos Pálné (Debreceni E.K.): A debreceni egyetemi könyvtár gyüjtőpolitikája 1945-ig. (H.-B.n.f.)

Kemény István (OSzK): Baloldali és munkássajtó 1900-1918-ig. (O.-B.n.f.)

Kostyál István (OszK): a) A keszthelyi Helikon Könyvtár. (H.-B.n.f.) b) A "Magyar Minerva", az első magyar könyvkiadói vállalkozás és Péteri Takáts József (O.-U.)

Kovács Ilona (OSzK): Az olvasási kultura Magyarországon a két világháború között. (8.22-B.n.f.)

Láng József (Bp-i E.K.): A Hon c. napilap megalakulása.(O.-U.)

Lengyel Imre (Debreceni E.K.): a) Méhes Sámuel és Váradi Szabó János Adalék az Erdélyi Hiradó történetéhez. (H.-B.f.) -b) Az Alföldi Hirlap társadalmi szerepe a szabadságharc idején. (H.-B.n.f.) -c) Döbrentey Gábor közéleti müködése. (H.-U.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Markovits Györgyi (OSzK): A Horthy korszak cenzurális viszonyai. (8.21-B.n.f.)

Móra László (Bp-i Müegyet. Kvt.): A müszaki felsőoktatási könyvtárhálózat fejlődése az 1945-1965 közötti két évtizedben. (8.122-B.n.f.)

Nagydióssy Gézáné (OSzK): Könyvek és könyvtárak a magyar sajtó tükrében 1848-ig. (O.-U.)

Némedi Lajosné (Debreceni E.K.): A magyar nyelvü könyv a "deáktalanok" szolgálatában. (O.-B.f.)

Pajkossy Györgyné (Bp-i E.K.): Az Egyetemi Könyvtár története a 18. században. (H.-B.n.f.)

Pálvölgyi Endre (Bp-i E.K.): Csontosi János fegyelmi ügye. (H.-B.f.)

Papp László (Debreceni E.K.) A Magyar Társadalomtudományi Szemle. 1908-1918. (O.-U.)

Remete László (Főv. Szabó E. Kvt.): A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár története 1945-ig. (O.-B.n.f.)

Sáráné Lukátsy Sarolta (Somogyi Kvt., Szeged): A magyar gyermekkönyvkiadás és a gyermekolvasók. 1957-1963. (8.12-B.n.f.)

Soltész Zoltánné (OSzK): a) Meghatározatlan ősnyomtatványok. (H.-B.f.) -b) Magyarországi könyvdiszités. (H.-B.n.f.)

Somkuti Gabriella (OSzK): XVIII. századi magánkönyvtárak. (H.-B.n.f.)

Szabó László (Debrecen, MSzMP Városi Bizottsága): A debreceni közmüvelődési könyvtárügy története a 20. században. (8.13-B.n.f.)

Szalatnai Rezső (Bp-i E.K.): Cseh és szlovák történetirók és az Egyetemi Könyvtár. (H.-B.n.f.)

Szilágyi János (Országgyülési Kvt.) A Nyugat Könyvkiadó. 1909-1948. (O.-B.f.)

Tóth András (Bp-i E.K.): A szerzetesrendek feloszlatása és az Egyetemi Könyvtár 1773-1790. (H.-B.n.f.)

Varga László (Debreceni E.K.): Sámboky (Sambucus) János élete és müvei. (H.-B.n.f.)

Varga S. Frigyes (OSzK): A modern magyar bibliofilia. (H.-B.f.)

Varga Zoltánné (Debreceni E.K.): a) Az imperializmus kora első két évtizedének könyvtárpolitikai előzményei és kezdetei Magyarországon. (8.121-B.f.) -b) Könyvtárpolitikai törekvések a 20. század első két évtizedében. (8.121-B.n.f.)

Vértesy Miklós (Bp-i E.K.): Az Egyetemi Könyvtár története 1875 után. (H.-B.n.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

B. NEM KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSI TÉMÁK (A KUTATÓK BETŰRENDJE SZERINT)

Balogh Miklós (Közgazdaságtudományi Egyetem Kvt.) a) Franciaország és a nyugateurópai integráció. b) Franciaország és volt afrikai gyarmatai közötti gazdasági kapcsolatok. (U.)

Bélley Pál (OSzK): A természettudományok és az alkalmazott tudományok hatása a magyar irodalom fejlődésére. (U.)

Bezerédyné Hertelendy Magdolna (Egy. Kvt. Szeged): Az oktatási intézmények egészségügye és munkásvédelme 1945-1965. (B.n.f.)

Biró Lászlóné (Közgazdaságtudományi Egy.Kvt.): Japán a világgazdaságban. (B.n.f.)

Borosy András (OSzK): A telekkatonaság Magyarországon a 15-16. században. (B.n.f.)

Borsos Józsefné (OSzK): a) A monda-katalógus előkészitése. -b) Galgamácsár egy néprajzi minta-gyüjtés elvégzése. (U.)

Csukly Alajos (Megyei Kvt. Székesfehérvár): Irodalmi hagyományok Fejér megyében. (U.)

Dümmerth Dezső (Egy.Kvt. Bp.): Horvát István és a pesti irodalmi élet. (B.n.f.)

Fajcsek Magda (OSzK): Magyar szavak története, etimológiája és müvelődéstörténeti tanulságai. (U.)

Fallenbüchl Zoltán (OSzK): Magyarország 18. századi középoktatási viszonyai a statisztika tükrében. (B.n.f.)

Fodor András (OSzK): Irodalmi és müforditói munkásság. (B.n.f.)

Galamb Györgyné (OSzK): Ókori szerzők adatai Pannóniáról.(B.n.f.)

Gomba Szabolcsné (Egy.Kvt. Debrecen): Kecskeméti Alexis (Elek) János: Dániel próféta könyvének a szentirás szerint való magyarázatja (Debrecen, 1621.) c. prédikációsgyüjtemény elemzése irodalomtörténeti szempontból.(U.)

Hencz Aurél (Egy.Kvt. Szeged.): a) A magyar egészségügyi és szociális szervezet és igazgatás 1945-1965. -b) Az oktatási intézmények egészségügye és munkavédelme 1945-1965. (B.n.f.)

Héberger Károly (BMÜEK): a) Anyagismeret és technológia szakmód-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

szertana. (B.f.) -b) Válogatott példák a gépgyártástechnológia tárgyköréből.(U.)

Hermann Zsuzsanna (Egy. Kvt. Bp.): A magyarországi humanizmus. 16. század. (B.f.)

Huszár Ernőné (Közgazdaságtudományi Egy. Kvt.): Japán külkereskedelme. (B.n.f.)

Karancsy Lászlóné (Egy. Kvt. Debrecen): Szláv telep-kutatás Hajdú-Biharban. (B.n.f.)

Kemény G. Gábor (OSzK): Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. (B.n.f.)

Kenyeres Imréné (Egy. Kvt.Bp.): Kazinczy Gábor Levelestár feldolgozása. (B.n.f.)

Keresztényi József (Egy. Kvt. Bp.): a) Az ókori olimpiai játékok hanyatló korszakának története. b) Tájékoztató az ókori testkultúra tudományos kutatásához. -c) Az ókori olimpiai játékok koszoruzási ünnepségei és az ujkori olimpiai játékok éremdijazása. (B.n.f.)

Kolos Miklós (Közgazdaságtudományi Egy. Kvt.): Lengyelország a világgazdaságban. (B.n.f.)

Kulcsár Péter (Egy. Kvt. Szeged): a) Bonfini forrásai. -b) Szepsi Csombor Márton munkáinak kritikai kiadása. (B.n.f.)

Lay Béla (Egy. Kvt. Bp.): Magyarországi német nyelvü munkáskultura 1850-1920.

S. Lengyel Márta (OSzK): a) Anton Johann Gross-Hoffinger osztrák röpiratiró politikai és publicisztikai müködése (1830-1848).(B.f.)-b) Az 1848 előtti haladó osztrák röpirodalom és sajtó története. (B.n.f.)

Miklóssy János (OSzK): Vajda János kritikai kiadás (B.n.f.)

Pelle József (Egy. Kvt. Bp.): Az erkölcsi felelősség és erkölcsi értékek kérdései a marxista etikában. (U.)

Péter László (Somogyi Kvt. Szeged): Juhász Gyula - kutatások: kritikai kiadás szerkesztése, életrajz. (B.n.f.)

Reguli Ernő (Egy. Kvt. Szeged): József Attila-bibliográfia. (B.n.f.)

Szalatnai Rezső (Egy. Kvt. Bp.): a) A cseh irodalom története.- b) A szlovák irodalom története. -c) Bél Mátyás ifjusága. (B.f.) -d) Jan Kollá. a reformkori Pesten (U.)

Szilágyi János (Országgyülési Kvt.): A szociáldemokrata történetfelfogás alakulása 1919-1945 között. (U.)

Takács Menyhért (OSzK): Az esztétikai érzelmek lélektana. (B.n.f.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Tardy Lajos (OSzK): Az orosz-magyar gazdasági kapcsolatok története. (B.n.f.)

Varghe Balázs (KMK): Csokonai müveiñek kritikai kiadása. (B.n.f.)

Vécsey Jenő (OSzK): Erkel Ferenc müvei kritikai összkiadása. Szerkesztés. (B.n.f.)

Végh Ferenc (BMÜEK): Gyöngyösi-hagyomány a 18. században. (U.)

Vekerdi József (OSzK): a) Mahabharata-Rámájana szövegkritika. (B.f.) Indológia, ciganisztika. (B.n.f.)

V.Windisch Éva (OSzK): Kovachich Márton György élete és munkássága. (B.n.f.)

KÖNYVRECENZIÓK UJ BIBLIOGRÁFIÁJA

A Gale Research Library "Book Review Index" cimmel új könyvszemle bibliográfiát inditott. Előzetes becslések szerint az Index évenként 7.500 könyvről megjelenő 15.000 szemlét regisztrál majd. A 400 rendszeresen feldolgozott folyóirat között a következő könyvtárügyi orgánumok szerepelnek: Library Journal, Unesco Bulletin for Libraries, Library of Congress Information Bulletin és a Wilson Library Bulletin.

A kurrens bibliográfia a következő adatokat tartalmazza: a mü szerzőjét, cimét, az ismertetést tartalmazó folyóirat cimét és az ismertetés szerzőjét, a folyóiratszám megjelenésének idejét.

Az Index egy naptári hónap folyamán megjelenő ismertetéseket tartalmazza és a tárgyhónap végétől számitott két hét mulva jelenik meg. Igy például egy havi periodicitásu folyóiratban megjelenő szemléről legkorábban két hét, legkésőbben hat hét mulva szerez tudomást az olvasó.

A havi füzeteket a kiadó három hónaponként kumulálja. (Wilson Libr. B. 39. vol. 1964-1965. 6. no. 437. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

TAPASZTALATCSERE MEGINDITÁSA

Hazai könyvtárainkban (tájékoztató intézményeinben) számos olyan eljárást, módszert alkalmaznak, amelyek más hasonló intézmények számára is hasznosak volnának.

A Tudományos és Szakkönyvtárak Módszertani Munkabizottsága felkéri ezért a könyvtárosokat (dokumentalistákat), hogy ezeket az eljárásokat röviden foglalják irásba és küldjék meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központba (Bp., VIII., Muzeum-u. 3.).

Tapasztalatcserére érdemes minden olyan bel- vagy külföldi uj eljárás, elemzés, vizsgálat, tapasztalati-, tanulmányi eredmény, mely legalább még egy másik könyvtárban (tájékoztatási szervezetben) - bár módositásokkal - alkalmazható, vagyis ha az eredmény általánositható. Ide tartozik az olyan vizsgálat, elemzés is, amely negativ eredményre jutott, tehát megismétlése más helyen csak felesleges ráforditást jelentene. Ugyancsak eredmény lehet egy-egy könyvtári (dokumentációs) munkafolyamat racionalizálása, egy könyvtár (tájékoztatási intézet) szervezetében végrehajtott változás.

A közlésre alkalmas tapasztalatokról 1/2-3 gépelt oldalra az alábbiakat kérjük közölni:

- az uj eljárás (vizsgálat, munkaegyszerüsités stb.) lényege,
- körülményei,
- eredménye (pozitiv és negativ),
- részletesebb adatok honnan szerezhetők (személy, munkahely, publikálásra került-e és hol),
- a szerző által közölhető már publikált eljárás is.

A beérkezett ismertetéseket a Munkabizottság illetékes tagjai nézik át. A terjesztésre alkalmas tapasztalatokat - köztük a legjobb öt közlést kiemelten - a Munkabizottság dijazza. Az elbirálás különös figyelemmel lesz a gazdaságosságot és hatékonyságot előmozditó eljárásokra.

A beérkezett és megfelelőnek talált tapasztalatok elterjesztéséről a Munkabizottság gondoskodik.

Budapest, 1965. március hó.

A Tudományos és Szakkönyvtárak
Módszertani Munkabizottsága

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

SVÉD KÖNYVTÁROSNŐ LÁTOGATÁSA HAZÁNKBAN

A Bibliothekstjänst munkatársának magyarországi útiélményei

Pionjär 1964

Utflykt i ungersk biblioteksvärld

Av Greta Renborg

Hur är det i Ungern? Vad svarar man på en sådan fråga efter att under fjorton dagar varit landets gäst, besökt åtskilliga statliga eller kooperativa jordbruk och sett ett dussintal bibliotek? Hurudana är biblioteken i Ungern? Landet har 19 centralbibliotek, 106 kretsbibliotek och mer än 4.000 kommunala bibliotek, så vad vet jag vad som är »typiskt» ungerskt.

Men jag försökte få en så allsidig bild som det gick att få under en så kort tid. Besökte bibliotek av högst varierande storlek, däribland ett par i kooperativa byar. Sökte reda på landets enda läsecafé, det i Szombathely. I Budapest intervjuade jag en av bibliotekarierna vid Stadsbiblioteket, Fövárosi Szabó Ervin Könyvtar (Könyvtár = bibliotek). Det biblioteket är inte beroende av stadens myndigheter, utan en oavhängig institution, som omfattar ett välorganiserat nät av 109 enheter, varav 46 kretsbibliotek, 35 filialer och 28 barnbibliotek (7 av dessa är helt självständiga, de övriga är belägna i anslutning till 21 av kretsbiblioteken). Ungefär 20 % av stadens invånare är låntagare. Bokbeståndet utgör omkring 1,5 band/inv. och utlåningen rör sig om 7 band/inv. Vi reste till några av filialerna, som kan jämställas med en del nordiska huvudstadsfilialer med några decennier på nacken, trots att öppna hyllor infördes i Ungern först 1958.

I Ungern finns omkring 4.600 industribibliotek av högst varierande standard. Landets största bussfabrik, Ikarus i Budapest, statlig naturligtvis, har 4.000 personer anställda. Av dessa är omkring 1.000 låntagare i fabriksbiblioteket, som är placerat i ett kk kulturhus inom fabriksområdet. Även personer bosatta i närheten av denna industri har möjlighet att utnyttja biblioteket, och ungefär 500 personer tar vara på denna service. Bokbeståndet omfattar 15.000 böcker. 1963 utlånades 51.000 böcker.

När jag besökte Ikarus hade man till min ära anordnat en utställning av verk av sådana svenska författare som Josef Kellgren, Vilhelm Moberg, August Strindberg, Selma Lagerlöf och Astrid Lindgren.

Ungerns biblioteksväsen fungerar i stora drag som vårt. Landet är indelat i 19 distrikt. I varje distrikt finns ett centralbibliotek (jag besökte tre av dessa). Varje distrikt får sin kvot av statskassan: hur mycket som sedan i sin tur lokalt tilldelas biblioteket, beror på de styrandes intresse för den sidan av kulturen, och inte minst på bibliotekariens förmåga att påverka de penningutdelande.

Landets nyaste biblioteksbyggnad ligger i Kaposvár, söder om Balatonsjön, där Bernard Kellner, som besökte Sverige häromåret, regerar. Byggnaden är ännu inte helt i ordning, och det är för tidigt att uttala sig om hur den kommer att fungera i framtiden. Den ger ett luftigt och ljust intryck, något kyligt kanske, men nog tänker man på skandinavisk design, när man besöker den. Andå kom den till på papperet innan dess chefsbibliotekarie hade rest runt i vårt land. Det var rörande att i utlåningsrummet möta en välarrangerad utställning i en stor vägmonter, där Människor kring en bro, Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige, Mio, min Mio, m fl var placerade som en ram kring följande välkomsthälsning: »Vi hälsar hjärtligt välkommen vårs svenska kollega!»

I Kaposvár, som är en stad om cirka 47.000 inv., finns förutom huvudbiblioteket 12 filialer. Det sammanlagda bokbeståndet är 87.000. 19 % av invånarna är låntagare, en siffra som stämmer överens med procenten låntagare i landet som helhet.

Vad som är av största intresse för en ut-

1964. nyarán Magyarországon járt Greta Renborg, a svédországi Könyvtárellátó Központ (Bibliothekstjänst) munkatársa. Utiélményeiről a Bibliotheksbladet c. könyvtári folyóirat 1965. évi 1. számában számol be részletes cikkben.

Meglátogatta a Szabó Ervin Könyvtárat és a békéscsabai és kaposvári Megyei Könyvtárat. Járt az Ikarusz Gyár üzemi könyvtárában, a szombathelyi libresszóban és jó néhány községi könyvtárban. Az öt oldalas cikkben igen tárgyilagosan és nagy szimpátiával ir a magyar könyvtárosokról (különösen Lipták Pálról és Kellner Béláról.) A látottak alapján arra az eredményre jut, hogy Magyarország könyvtárügyének szervezeti és működési tendenciái nagy vonalakban megegyeznek a svédországi könyvtárügyéivel. Cikke végén megállapitja, hogy a meglátogatott könyvtárak némelyike "sok ösztönzést adhat a skandináv kollégáknak."

A cikket fényképek illusztrálják a békéscsabai Megyei Könyvtárról. Az érdeklődők a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban (F 3289 számon) a cikket magyarul is olvashatják.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Walleshausen Gyula

KÖNYVTÁRÜGYÜNK IRÁNYITÁSÁNAK RENDSZERE

Irányitás, igazgatás, vezetés - egymástól tartalmilag különböző fogalmak, elhatárolásuk azonban ingadozó; sem jogszabályaink, sem pedig az idevonatkozó szakirodalom nem alkalmazza egyértelmüen e fogalmakat. (1)

Ennek egyik oka talán az, hogy a gazdasági élet (és a vele összefüggő jogágazatok) szakemberei foglalkoznak legtöbbet a vezetés kérdéseivel, érthetően csupán a saját területüket vizsgálják és ebből általánositanak.

Márpedig egyetlen szakterület tanulmányozása nem ad megbizható alapot az általánositásra. A feladat ezért az lenne, hogy a különböző szakterületek (tudományos, müvészeti élet, müvelődés- és oktatásügy, egészségügy, stb.) képviselői tanulmányozzák a saját ágazatuk vezetési (irányitási, igazgatási) rendszerét s majd ezek megtörténte után, közös erővel törekedjenek szintézisre, általános érvényü következtetések levonására, törvényszerüségek megállapitására.

Az alábbiakban könyvtárügyünk irányitásának a rendszerét vizsgáljuk, a vezetés és igazgatás kérdéseit csupán annyiban érintjük, amennyiben témánk ezt szükségessé teszi.

Az irányitásról általában

Először vizsgáljunk meg néhány felfogást az irányitás terminussal, az irányitás mibenlétével kapcsolatban.

a) Boross Béla szerint "az államigazgatás közhatalmi jellegü aktusait irányitásnak ... helyes felfogni." (2) Majd alább: "Az irányitás az államigazgatási szervek olyan szervező, vezető tevékenysége, amely a gazdálkodó szervek szervezetének és müködésének alapvető kérdéseire irányul függetlenül attól, hogy ezek a gazdálkodó szervek milyen tulajdonban vannak." "Az irányi-

1. Boross Béla: Irányitás és felügyelet a gazdasági igazgatásban. = Áll. Ig. 12/ 10/ 1962. 854-863. p.
2. Uo. 855. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tás alapvető jellemzője, hogy ...az állam impériumából fakad és általában inkább kormányzati jellegü." (3)

b.) Erdei Ferenc megkülönböztet vállalati igazgatást, ("a szocialista állam tulajdonosi rendelkezés alapján gazdálkodik"), továbbá szakigazgatást ("az államhatalom ... a gazdálkodást általános érvénnyel szabályozza"), és a két ágat együtt nevezi gazdasági igazgatásnak, ill. irányitásnak. (4)

c) Kiss Dezső igy ir: "A termelés pártirányitásán azt értjük, hogy az ország gazdasági munkáját a párt felső szervei - a kongresszusok, a központi bizottság - által kidolgozott, jóváhagyott irányelvek alapján kell megtervezni és szervezni." (5) A VIII. Kongresszus tézisei megállapitják, hogy a "a párthatározatok a szocialista épités gyakorlati munkáját irányitó elveknek és intézkedéseknek a foglalatai. A párt irányitja az állami, a gazdasági és kulturális munkát, de nem az állami és társadalmi szervekre hozott kötelező határozatok utján. A párt határozatai az e szervekben dolgozó kommunistákat kötelezik." (6)

d) A Szovjetunió népei a kommunista társadalom felépitésén munkálkodnak. A néptömegek aktivizálódása, önirányitó szerveinek kialakulása már eleven valósággá válik az SzKP XXII. kongresszusa után: "Fokozni kell a társadalmi szervezetek részvételét a kulturális, az egészségügyi és a társadalombiztositási intézmények irányitásában, a legközelebbi években vezetésükre kell bizni ...a klubokat, a könyvtárakat és a többi olyan kulturális intézményt, amelyet jelenleg az állam irányit." (7)

A könyvtárak irányitása

Ez utóbbi idézettel az irányitás általános kérdéseitől eljutottunk a könyvtárügyi irányitás problémáiig. A dolgunk itt jóval könnyebb, mert a Magyar Nép-

3. Uo. 856. p.
4. Erdei Ferenc: A termelőszövetkezeti gazdaságok állami irányitása. = Áll. Ig. 12/10/ 1962. 730. p.
5. Kiss Dezső: A párt gazdasági szervező munkája. (Bp.) 1962. Kossuth. 5. p.
6. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának kongresszusi irányelvei. 37. pont.
7. A kommunizmus épitőinek kongresszusa. 1961. okt. 17-31. (Bp.) 1961, Kossuth. 452. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

köztársaság Minisztertanácsának 1.018/ 1956. (III.9.) sz. határozata következetesen használja az irányitás fogalmat. Igy a 8. pont felkéri a különböző szervezeteket, hogy adják át 250 kötetnél kisebb könyvtáraikat a területileg illetékes "tanács végrehajtó bizottsága irányitása alatt müködő könyvtáraknak." 11. pont: "A könyvtári hálózat munkáját könyvtári szakszempontból a hálózat központi könyvtára irányitja." Alább: 11.f. ("Azokat a hálózatokat, amelyeknek könyvtárai különböző miniszterek (országos hatáskörü szervek vezetőinek) felügyelete alatt müködnek, szaktárcánként megszervezendő hálózati alközpontok utján keli irányitani." Az OSzK "elvi módszertani irányitást nyujt a többi könyvtár munkájához."

Már egy korábbi jogszabály, a 2.042-13/ 1952 /V.14./ Mt határozat (a könyvtárügy fejlesztéséről) is foglalkozik az irányitás kérdésével. A bevezető rész intézkedése szerint "meg kell teremteni az állami könyvtárak egységes irányitását és felügyeletét." 6. pont: "Az üzemekben (hivatalok, intézmények) lévő vállalati szakkönyvtárak fejlesztéséért, irányitásáért az illetékes miniszter felelős."

A jogi források minél teljesebb áttekintése kedvéért vizsgáljunk meg néhány alacsonyabbrendü szabályt is. A szakfelügyeleti szabályzat szerint a szakfelügyelőknek "a szakfelügyeleti irányelvek érvényesitésében - a közvetlen irányitáson és ellenőrtésen tulmenően - arra kell törekedniök, hogy a felügyeleti, ill. fenntartó szervek ezeknek az irányelveknek az érvényesitését a könyvtárakban biztositsák." (8) "A könyvtárak operativ irányitását a terület szerint illetékes megyei (területi) könyvtári tanácsok látják el. " (9). "Az üzemi müszaki könyvtár közvetlenül a főmérnök irányitása alá tartozik." (10) A fővárosi tanács végrehajtó bizottságának népmüvelési osztálya "irányitja és ellenőrzi a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkáját; ennek során ...felülvizsgálja a kerületi tanácsok végrehajtó bizottsága népmüvelési osztályának a kerületi könyvtárak irányitásával és ellenőrzésével kapcsolatos munkáját." (11) - "A dokumentációs képzés elvi irányitásában közremüködik az Országos Do-

8. 141/ 1958. (M.K.10) M.M.sz. utasitása a könyvtárügyi szakfelügyeleti szabályzatról. II. r.
9. u.o. IV.B./ pont.
10. 1980. M.K. (VII.9.) 1953. sz. Bánya- és Energiaügyi Miniszter utasitása. Üzemi müszaki könyvtárak létesitése és fejlesztése. 2. pont.
11. 24/ 1955. (Np.K.16.) Np. M. sz. utasitás a fővárosi tanács végrehajtó bizottsága népmüvelési osztályának szervezeti felépitéséről és müködéséről. a) pont.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kumentációs Bizottság." (12) "A hálózati alközpont irányitó tevékenysége körében a) összehangolja az irányitása alá tartozó könyvtárak éves munkatervét és költségvetését, b) irányitja és összehangolja a szakterületén folyó szakirodalmi dokumentációs munkát. " (13)

Fentiek alapján megállapithatjuk, hogy könyvtárügyi jogszabályaink az irányitásnak jelentőséget tulajdonitanak, fogalmát azonban - mint alább látjuk - nem mindig egyértelmüen alkalmazzák.

Kommentár-irodalmunk is foglalkozik az irányitás kérdésével. Kovács Máté tanulmányában megállapitja, hogy a szakfelügyeletet gyakorló minisztérium "feladata, hogy a könyvtárügy egészének szakmai képviseletét és védelmét biztositsa, a könyvtári munka korszerü irányelveinek, tartalmának és módszereinek kialakulását és érvényrejtuttatását támogassa, a könyvtárügy egységes és szakmai irányitását és ellenőrzését ellássa." (14) Majd alább: a törvény "kijelöli a kormányzati irányitó és ellenőrző ...szervek feladatait, jogait, kötelességeit és felelősségét." (15) Fodor Zoltán a törvényt kommentálva, "a más felügyeleti szervek irányitása alatt álló" könyvtárakról ir. (16)

Az irányitás kérdése már jóval a törvény megalkotása előtt napirendre került. Az I. Országos Könyvtáros Konferencia határozatának 11. pontja "javasolja egy általános Könyvtárügyi Tanács szervezését a Népmüvelési Minisztérium mellett, mely tanácskozó testületként segitséget nyujt a tudományos és tömegkönyvtárak irányitásában." (17) Ugyanezzel a gondolattal foglalkozik Kovács Máté is: "Helyesebbnek látszik, ha a könyvtárügy elvi irányitását és ellenőrzését hivatal helyett az összes érdekeltek együttmüködését lehetővé tevő tanács intézi", mert az OKK jóformán csak adminisztrativ kapcsolatban volt az érdekelt könyvtárakkal. (18) Haraszthy Gyula megállapitja, hogy "a modern

12. Az Országos Dokumentációs Bizottság szervezete és ügyköre. 5. pont. = (Balázs Sándor - Podonyi András - Takács József:) A könyvtári szolgálat jogi szabályozása. Bp. 1958. OKT. 159. p.
13. 103/ 1958 /M.K.2./ M.M. sz. utasitás a müszaki termelési könyvtári hálózatról. 2.§ . (2)
14. Kovács Máté: A magyar könyvtári törvény alapelvei, célkitüzései és müvelődéspolitikai jelentősége. = M. Kvszle, 72/ 3/ 1956. 189. p.
15. U. o. 199. p.
16. Fodor Zoltán: Törvény a könyvtárügy szabályozásáról. = A Könyvtáros, 6/ 3/ 1956. 162. p.
17. Könyvbarát, 2/ 12/ 1952. 27. p.
18. Kovács Máté: A magyar könyvtárügy országos szervezetének időszerü kérdései. = A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának évkönyve. 1953. 120. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

könyvtárügy egységes irányitása, elvi és szakmai összefogása nem egyedül kormányzati feladat, hanem a könyvtári szakemberek önigazgatási tevékenysége is." (19)

De nem folytatjuk tovább az idézéseket. Ennyi bőségesen elegendő ahhoz, hogy megállapithassuk az irányitás alanyait (vagyis milyen szervek, testületek tevékenységét nevezzük irányitásnak), jellegzetességeit, tartalmát és eszközeit; végül elemzésünk alapján megkiséreljük a könyvtárügyi irányitás fogalmának a meghatározását.

Irányitási alapformák

Boross Béla közhatalmi jellegü aktusnak minősiti az irányitást és fenntartja az államigazgatási szerveknek. Erdei Ferenc lényegében nem bőviti az irányitó szervek körét. Mindketten azonban csupán a gazdasági élet, a termelés irányitására gondolnak. (20) Kiss Dezső és a VIII. Kongresszus tézisei a párt irányitó szerepét világitják meg. Az SzKP XXII. kongresszusa már a társadalom bevonását szorgalmazza az irányitásba - az állami irányitás mellett, hogy majd a kommunista társadalom felépitése után, az állam és igy az államigazgatási szervek megszüntével, elhalásával teljes egészében a társadalom önigazgatása érvényesüljön.

Az irányitás alanyainak megfelelően

- párt
- állami és
- társadalmi irányitási alapformát különböztetünk meg.

A könyvtárügy területéről meritett példák - jóllehet mélyebbek, vertikálisan tagoltabbak a könyvtárügy országos szervezetének megfelelően, - a fenti három irányitási alapformába beilleszthetők.

Pártirányitás

A párt irányitó szerepe tisztázott: "Politikai célt és irányt ad a nép egész tevékenységének; tudományos ideológiája az országépitésnek, a társadal-

19. Haraszthy Gyula: Az Országos Könyvtárugyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerü kérdései. - M. Kvszle, 73/4/ 1957. 313.p.

20. Vitatható azonban, hogy nem szüken szabták-e meg az irányitó szervek körét itt is a szerzők.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

mi átalakulásnak, a tudományos és kulturális fejlődésnek az éltető eszméje."(21)

A Magyar Szocialista Munkáspárt legfelsőbb szerve a pártkongresszus, amely "meghatározza a párt általános irányvonalát, a szocialista épités és a nemzetközi kapcsolatok terén kijelölt az adott időszak legfontosabb feladatait." (22)

A párt irányvonalának meghatározása a társadalom fejlődésének tényeiből, a társadalmi valóságból indul ki, elemzi a törvényszerüségeket, majd tudományosan megállapitja a társadalom szükségleteit, hogy helyesen irányithassa az egész nép küzdelmét, munkáját a szocialista társadalom teljes felépitéséért.(23)

A párt irányitása azonban nem közvetlenül a szervekre hozott határozatok formájában, hanem a párt tagjain - és tegyük hozzá: a helyes politikát támogató pártonkivüliek széles körén keresztül valósul meg. Igy hatékonysága a társadalom egészére,|(a felsőbb és alsóbb szervekben, közösségekben müködő kommunisták segitségével) többé-kevésbé egyidejüleg kiterjed, de természetesen a különböző szinteken különböző sullyal. Nem vitatható, hogy fontos a párt politikájának érvényesitése a legkisebb könyvtárban, a legkisebb egységben is, de kimagasló, döntő fontossága kormányzati szinten van.(24)

Állami irányitás

Ezen az alapformán belül két csoprt körvonalai rajzolhatók meg.

a.) Államigazgatási irányitás, ami további két alcsoportra bontható: 1. hierarchikus, 2. szakfelügyeleti.

A fentebb idézett példákból kitünik, hogy az irányitás lényegét (magyarázatát és jogosultságát) többen az állam tulajdonjogában találják meg. Valóban: nem vitatható el a gazdától az intézkedés, a feladatok meghatározásának a joga. (25)

A gazda: az állam, és tulajdonosi mivolta az államigazgatásban testesül meg. Az államigazgatási szervek biztositják - egyéb intézmények közt - a

21. A Magyar Szocialista Munkáspárt szervezeti szabályzata. 37. pont.- A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. Kongresszusa. 1962. november 20-24. (Bp.) 1962, Kossuth. 133. p.
22. U. o. 156. p.
23. U. o. 148. p.
24. Szamel Lajos: Az államigazgatás vezetésének jogi alapproblémái. Bp. 1963, Közg. és Jogi K. 145. p.
25. Bernal, John D.: Tudomány és történelem. Bp. 1963, Gondolat. 9. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

könyvtárak anyagi forrásait, - és természetes, hogy a hierarchikusan fölérendelt államigazgatási szervet megilleti az irányitás joga.

Az irányitás tartalmának legfőbb eleme: elvek kialakitása, célok kitüzése.

Szocialista könyvtárügyünk egyik jellemzője az egység, amelynek az irányitásban kell elsősorban megmutatkoznia. A könyvtárak azonban - az államigazgatás szervezeti felépitését követve - legfelsőbb fokon több minisztérium, ill. országos hatáskörü szerv alá tartoznak, s ahány főhatóság, annyiféle elképzelés születhet, - egymásnak talán ellentmondó, az egységet megbontó, a kisiklás veszélyét hordozó elvek. Ilyen körülmények között az egység csakis ugy teremthető meg, és tartható fent, ha a főprofilu ágazat országos szerve, a Müvelődésügyi Minisztérium vállalja az általános alapelvek kimunkálását és biztositja a koordinálást.

De nem elegendő a célokat pusztán kitüzni, elveket kialakitani, hanem azok megvalósulásáról, a feladatok végrehajtásáról is meg kell győződni. Ezért az irányitás másik fontos eleme az ellenőrzés. Kapcsolódhat ez egyetlen intézkedés végrehajtásához, vagy lehet rendszeres, folyamatos. Kiterjedhet a vizsgált könyvtár egészére, de korlátozódhat bizonyos szervezeti egységekre, vagy szervezeti ágakra. Az irányitó főhatóságok azonban nem rendelkeznek könyvtári szakértőkkel, ezért az elvek kitüzése mellett azok megvalósulásának ellenőrzése is a könyvtári főhatóságra, a Müvelődésügyi Minisztériumra hárul.

A könyvtárak irányitásának tehát két alanya van: egyik a vertikális felettes szerv, a másik pedig a szakfelügyeleti szerv. Ezt nevezzük kettős alárendeltségnek.

Jogszabályaink általában a gazdának, a fenntartó szervnek un. felügyeleti jogot biztositanak.(26) A Magyar nyelv értelmező szótára szerint (27) az, aki felügyel, 1. szemmel tartva vigyáz valamire; 2. foglalkozásszerüen ellenőriz valamit, különösen valakinek a tevékenységét, valaminek a müködését. A felügyelet pedig 1. az a gondoskodás, törődés, ellenőrzés, őrködés, amellyel

26. A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. sz. törvényerejü rendelete a könyvtárügy szabályozásáról. 2.§., 5.§. /1/; A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1.018/ 1956. /III.9./ sz. határozata a könyvtárügyről szóló 1956. évi 5. sz. trv. rendelet végrehajtásáról. 9., 24. pontja; 155.608 /V.26/ 1953. Az üzemi müszaki könyvtárak szervezése és fejlesztése /Vegyipari Minisztérium utasitása / 2. pont; 4.006/ 1954. /I.2./ KGM. Az üzemi müszaki könyvtárak szervezése és fejlesztése. 1. pont; 146/ 1964. /M.K. 16/ M.M. sz. utasitása a megyei, megyei jogu városi könyvtári hálózatról. 10. pont.

27. 2. köt. Bp. 1960. 746. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

valaki, valami felügyel valakire, valamire; 2. kellő rend biztosítása végett való ellenőrzés, a rendre való vigyázás. A felügyelet tehát a szóhasználat szerint ellenőrzés, vagy zömében ellenőrzés. Márpedig általában önmagában az ellenőrzési jog nem tartalmaz utasítási, rendelkezési jogosítványt is.

Furcsa anakronizmus! A fenntartó szerv, amelynek kötelessége a könyvtár fenntartásáról és zavartalan működéséről (elhelyezéséről, munkaerőszükségletéről, anyagi kiadások fedezéséről, stb.) gondoskodni, nem rendelkezik utasítási joggal, beleszólása nincs az ügyek menetébe, csupán az irányítás egyik alkatelemével, a felügyelettel, az ellenőrzés jogával élhet!

E gondolatmenet alapján arra a következtetésre kell jutnunk, hogy - kettős alárendeltségről lévén szó - a munkamegosztás keretében a felügyeleti szerv ellenőriz, a másik szerv pedig rendelkezik, irányít. A következtetés, bár logikusnak tünik, valójában fonákjára fordítja a jogi intenciót és a gyakorlatot.

A magyarázatot a felügyeletnek, mint jogi terminus technicusnak a történetében kell keresni. (28) Itt most nem fejtünk ki az eredetét, csak utalunk arra, hogy ott, ahol a jogszabályok fenntartó szervi felügyeletet említenek, mindenkor irányítás értendő, annak minden oldalával egyetemben. (Jogszabályalkotóink is felfigyeltek e torzulásra, s egy - legujabb - jogszabály szövegezésében már "felügyelet" helyett az "irányítás" kifejezést használják.) (29)

Amennyire hibásnak itéljük a fenntartó szerv irányító tevékenységét felügyeletnek nevezni, annyira helyesnek találjuk az államigazgatási szakmai irányításra a szakfelügyelet elnevezést. Itt ugyanis az irányítás egy különleges fajtájával találkozunk. Irányit a Müvelődésügyi Minisztérium, de ez a tevékenysége elvi jellegü, és csak a hierarchikusan alája rendelt könyvtárakban hat közvetlenül, egyébként az illetékes miniszterek útján. E körülmény már feltételezi is az egyetértést az elvi irányító - a Müvelődésügyi Minisztérium - és a közvetlen irányító minisztériumok és országos hatáskörü szervek között - amint ez a közösen alkotott jogszabályok szövegéből is kitünik. Igy valósul meg a szakmai egység, s ugyanakkor csorbitatlan marad az az elv, hogy egy szerv - jelen esetben a könyvtárak - csak a hierarchikusan fölérendelt szervtől kaphat utasítást.

b) Szakmai irányitás. Már fentebb foglalkoztunk a szakfelügyelettel, ami nem más, mint a legfelsőbb szakmai irányitás. Elképzelhetetlen azonban,

28. Szamel Lajos i. m. 154-156. p.

29. 23/1964. /IX.19./ Korm. r. Az állami ipari vállalatok vezetőinek jogállásáról. 2. §. /1/.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

hogy egyetlen központi szerv, minisztérium közvetlenül irányitsa az összes hazai könyvtárat. (De ha lenne is a minisztériumnak ilyen gigantikus apparátusa, vajon hogyan látná a fáktól az erdőt?)

Az irányitás feladatait a Müvelődésügyi Minisztérium szükségszerüen megosztja alsóbb szervekkel, a hálózati központokkal, amelyek - szükség szerint - alközpontokra ruházzák át a teendők egy részét.

A jogszabályok értelmében (30) a hálózati központok irányitó tevékenységük keretében

- segitséget nyujtanak a tervkészitéshez a tagkönyvtáraknak,
- összehangolják a terveket és az állománygyarapitást,
- megszervezik a könyvtárközi kölcsönzést,
- központi katalógust vezetnek,
- a munkatapasztalatokat összegyüjtik és kialakitják a legjobb módszereket,
- gondoskodnak a szakképzésről,
- a tagkönyvtárak jelentéseit értékelik és összesitik,
- beszámolnak hálózati tevékenységükről.

A hálózati központok irányitása kizárólag szakmai jellegü, és nem érinti a hierarchikus irányitó szervek jogait és felelősseget.

A szakmai irányitást állami könyvtárak végzik, e tevékenységük állami, de nem államigazgatási (31) irányitás.

Társadalmi irányitás

A társadalmi irányitás a szocialista társadalom lényegéből következik, annak elidegenithetetlen tartozéka, és jelentősége napról-napra nő. A politikai, a gazdasági és kulturális épités, a tudományos kutatómunka minden ágában az öntudatos dolgozók tömegei kérnek részt az irányitásból.

A társadalom szervezettsége tehát állandóan növekszik: ez korunk jellemző vonása. Mint tendencia, megállapitható, hogy minél fejlettebb a társadalom, annál szervezettebb. Az egész társadalmat, annak minden területét át- és átszövik a legkülönbözőbb és legbonyolultabb szervezetek, bizottságok, melyekben a legkülönfélébb területeken tevékenykedő szakemberek müködnek együtt. Ma már alig lehet jelentősebb feladatot megoldani közös erőfeszités, "kollektiv bölcsesség"

30. 1956. évi 5. sz. trv. a könyvtárügy szabályozásáról. 3.§.; 1018/1956 /III.9./ Mth. a könyvtárügyről szóló 1956. évi 5. sz. trv. végrehajtásáról, 11. pont; 146/1964. /M.K.16./ MM sz. utasitás a megyei, megyei jogu városi könyvtári hálózatról. 20. pont.
31. Szamel Lajos i.m. 59. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nélkül. Itt most mindegy, hogy gyakorlati, hétköznapi kérdésről, vagy tudományos - természettudományi, avagy társadalomtudományi - problémáról van-e szó. Egy bonyolultabb feladat - márpedig napjaink többnyire ilyent szülnek - kidolgozásához és megvalósitásához olyan mélységig kell behatolni, széles kör határáig elmenni, ami már az egyed elméjét meghaladja. Ezért van szükség az egyes emberi elmék sorbaállitására.

A tudomány - s ezen belül a könyvtárügy - társadalmi alapokon nyugvó irányitása (tervezése és szervezése) a szocialista országokban élő gyakorlat. (32)

Hazánkban a könyvtárak társadalmi irányitásának első nyomaival 1897-ben találkozunk. (33) Nem térünk ki e kezdeményezés politikai okainak és társadalmi szándékainak a vizsgálatára, csak megállapitjuk, hogy e tanács müködése alig terjedt tul könyvtárak alapitásán és az anyagi támogatás összegeinek megállapitásán.

A szocialista tipusu könyvtárügyi tanács 1953-ban jött létre, mint a Népmüvelési Minisztérium tanácsadó és véleményező szerve. Már ebben az időben is - célkitüzéseinek megfelelően - figyelemmel kiséri "az egész magyar könyvtári szervezet müködését", "mégis különös gondot fordit a népmüvelési miniszter főhatósága alatt álló könyvtárakra." (34) Az 1956. évi 5. sz. tvr. alapján készült szervezeti szabályzat (35) már nem emeli ki a könyvtárak egyik csoportját sem, s az 1962-ben módositott szervezeti és müködési szabályzatra támaszkodó OKDT ma már az egész hazai könyvtárügy egységén éberen őrködő, legfelsőbb szaktanácsadó-irányitó társadalmi szerv. (36)

A tőkés országok tudósainak a körében nem kevés a tudomány-irányitás (amibe beleértjük a szervezést és tervezést is) ellenzőinek a száma. E polgári gondolkodásu tudósok a tudomány szabadságát hangoztatják és elvetik a tudományos kutatások irányithatóságának az elvét. Szivesen hivatkoznak - mint

32. Haraszthy Gyula: Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerü kérdései. = M. Kvszle, 73/4/1957. 313-314. p.,

33. Gulyás Pál: A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése. Bp. 1909. Athenaeum. 18. p.

34. Az Országos Könyvtárügyi Tanács szervezete és müködési szabályzata. = Hatályos könyvtárügyi szabályok gyüjteménye. Összeáll.: az OSzK jogi munkaközössége. (Bp.) 1954. 58. p.

35. Az Országos Könyvtárügyi Tanács szervezeti szabályzata. = /Balázs Sándor - Podonyi András - Takács József:/ A könytári szolgálat jogi szabályozása. Bp. 1958. OKT. 219-221. p.

36. Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács szervezeti és müködési szabályzata. = A Kt-os, 12/10/1962. 595-596. p.

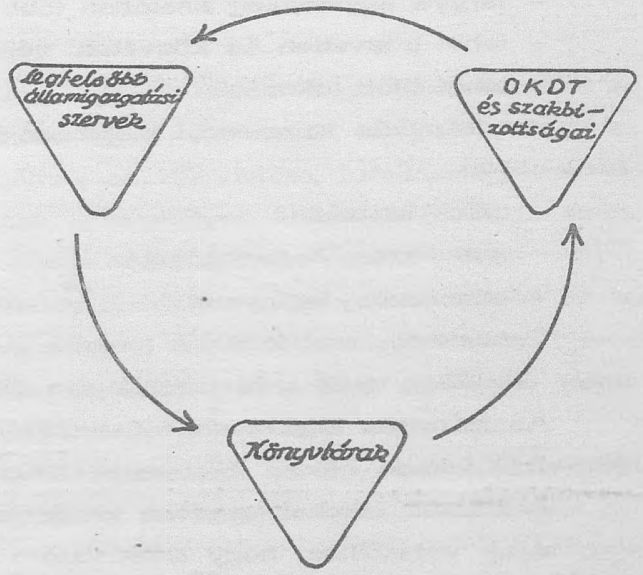
A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

elrettentő példára - a szocialista országok gyakorlatára, ahol - véleményük szerint - megkötik a tudósok kezét azzal, hogy kutatási terveket készitenek.

Ennek az érvelésnek a hamisságát a könyvtárügy társadalmi irányitása is ékesen bizonyitja. Az OKDT és bizottságai a legnagyobb könyvtárak vezetőit és dolgozóit, a legjobb szakembereket vonja be tevékenységébe. E szakemberek a mindennapi, közvetlen, élő gyakorlatból ismerik, tudják, mi az igény, mi a teendő, s tapasztalataikat javaslataikban gyümölcsöztetik. A javaslatokat, amelyeket törvény, utasitás, ajánlás vagy terv formájában látnak viszont - szintén ők hajtatják és hajtják végre. - És hasonlóképpen történik ez a tudományos élet egyéb területein is. (37)

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy társadalmi szervek (szakszervezetek, egyesületek, szövetkezetek, egyházak) kezében is vannak könyvtárak, amelyeket a tulajdonos jogán e szervezetek - vagyis a társadalom kisebb vagy nagyobb része - irányitanak.

A három irányitási alapforma tehát a hazai könyvtárak mindegyikét átfogja, legyen az közmüvelődési, vállalati, egyházi vagy intézeti stb. könyvtár.

1. ábra.

Meghatározás

Találkozunk olyan nézetekkel, amelyek az irányitás terminust a tárgyakkal való rendelkezésre szeretnék korlátozni és inkább a "vezetés" kifejezéssel élnek. (38) E véleménnyel szembe kell szállnunk egyrészt azért, mert akadnak jócskán olyan kifejezések, amelyeket többféle értelemben használunk, másrészt, mivel a vezetés szóval is különféle tevékenységet jelölünk. (pl. gépkocsivezetés, osztályvezetés, stb.) De amig senki sem érzi rokon értelmünek a gépkocsive-

37. Bernal, John D.: i.m. 791. p.

38. Lehmann, H. R.: Für höhere Qualität der Leitungstätigkeit. = Die Wirtschaft, 15/ 17/ 1960. ápr. 28. 13. p. Magyarul: = Müsz. és Gazd. Táj. /6/ 1961. 12-14. p. továbbá Varga György: A gazdasági vezetés szinvonalának emeléséről. = Közg. Szle, 11/ 1/ 1964. 5.p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

zetést az osztályvezetéssel a velük szemben támasztott merőben eltérő követelmények miatt, addig a vezetés és irányitás, mint a szervezés- és vezetéstudomány terminusai, tartalmilag egymáshoz közelálló fogalmak, és felcserélésükből értelmi zavar származhat.

Az irányitás csak emberek - pontosabban emberek meghatározott csoportja, azaz szervek - utján hat a dolgokra, tárgyakra. Itt hangsulyoznunk kell a szerveket, mert az irányitás jellegzetessége, hogy

- mind az alanya, mind a tárgya szervezet,
- az alanya felsőbb, tárgya alsóbbfoku,
- a fölérendelt szerv müködési területe szélesebb az alárendeltnél (39),
- tárgya egyidejüleg általában több szerv,
- lehet közvetlen és közvetett; végül
- lehet több fokozatú.

Az irányitás valamennyi alapformájára többé, vagy kevésbé érvényes funkciók:

- célok kitüzése
- szervezés, összehangolás
- ellenőrzés, felügyelet.

Fentiekhez, mint különös funkció járul még az anyagi alapok biztositása, amely általában csak a hierarchikusan fölérendelt szerv feladata.

Az irányitás legfontosabb funkciója (és kritériuma) a társadalom objektiv igényeiből fakadó célok, főfeladatok kitüzése.

A kitüzött célokat azonban továbbitani is kell a cimzettekhez, az egyes könyvtárak vezetőihez, hogy azok valóra válthassák. Ehhez az alábbi eszközök állnak rendelkezésre:

- jogszabály,
- szabályzat,
- elvi utmutatás,
- ajánlás, javaslat.

Fentiek közül a jogszabályalkotás a törvényhozó szervek privilégiuma. A pártirányitás jellegzetes eszköze az elvi utmutatás, de ugyanezen eszközzel a szakmai irányitó szervek is élnek.

Viszonylag kevés könyvtárügyi jogszabály született. Az irányitás főleg nem jogi eszközökkel történik, és kényszer nélkül jut érvényre, mert a javas-

39. Magyar államigazgatási jog. Ált. rész. 1. köt. Szerk. Szamel Lajos. Bp. 1963, Tankönyvk. 33., 90. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lattevő szervek, testületek olyan tudományos, szakmai tekintélynek örvendenek, ami a megvalósulást eleve biztositja.

További vizsgálódásra - ugy véljük - nincs szükség ahhoz, hogy megkisérelhessük a könyvtárügy irányitásának a meghatározását.

A könyvtárügy irányitása tehát a szocialista társadalom szükségleteiből fakadó tudományos és müvelődési célkitüzések elemzése és felbontása könyvtári feladatokra, továbbá e feladatok megvalósitásának előmozditása párt, állami és társadalmi szervek útján. Az irányitás akaratot fejez ki, jogszabályokban, elvi utmutatásokban és javaslatokban ölt testet.

Vezetés

Mint fentebb kifejtettük, az irányitás leggyakrabban alkalmazott eszköze a javaslat, ajánlás, - többnyire kényszeritės nélkül. Ezért sok függ attól, hogy az egyes könyvtárak vezetői hogyan reagálnak az irányitásra, torzitásmentesen hajtják-e a javaslatakat végre. De nemcsak a személyes állásfoglalásról, jó szándékról van szó, hanem az irányelvek közvetitéséről, hogy miként tudnak hatni munkatársaikra a gyakorlatba való átültetés érdekében. És minél nagyobb az adott könyvtár, a végrehajtás annál bonyolultabb, annál több körültekintést igényel, hiszen több dolgozó munkáját kell összehangolnia a vezetőnek olymódon, hogy minél kevesebb erőfeszitéssel minél eredményesebb legyen a végrehajtás.

A vezetés történelmi kategória: tartalma, formája koronként változik. (40) Érdekes feladat lenne a különböző társadalmi rendszerek vizsgálata, minket azonban itt csak a jelen érdekel.

Társadalmi gyakorlatunk kétféle jellegzetes vezetési formát ismer: 1. kollektiv, 2. egyszemélyi felelős vezetést.

A kollektiv vezetés lényege, hogy a választott, vagy kinevezett tagokból állót testület tanácskozással dönt, határoz. E vezetési elv érvényesül a pártban, a mozgalmi és a társadalmi szervekben (pl. könyvtári tanácsokban), továbbá a gazdasági élet egyes területein.

A könyvtárak vezetésében az egyszemélyi felelősség elve érvényesül. A vezető nem választással, hanem kinevezéssel kerül a könyvtár élére; döntései nem testületi jellegüek, a felelősséget ezért egyszemélyben viseli. E vezetési forma mellett a felelősség keretei jobban kirajzolódnak, a fegyelem szilárdabb,

40. Bécs László: Az üzemösszehasonlitás és az üzemszervezés kapcsolata. = Munkaügyi Szle, 5/6/ 1961. 4. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

az operativitás is biztositottabb. (41) Nem jelenti ez azonban azt, hogy az egyszemélyi felelős vezetés magasabbrendü, mint a testületi, csupán annyit, hogy a könyvtárak feladatainak megoldását az egyszemélyi felelős vezetés hatékonyabban szolgálja.

Igazgatás

Eddig csak vezetésről beszéltünk, holott a nagyobb könyvtárak élén igazgató áll. Vajon csak nagyságrendi különbségről van szó?

A negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején nem használták az igazgató kifejezést, egységesen könyvtárvezetőt mondtunk. Az "igazgató" szó számüzésének elsősorban a rosszemlékü asszociációk voltak az okai, azonban - akaratlanul is - kifejeztük ezzel a két fogalom tartalma, ill. terjedelme közti különbséget.

Az emlitett éveket a túlzott központositás jellemezte, a felsőbb szervek erőteljes és aprólékos irányitása. A könyvtárak vezetőinek a kezében a hatalom gyenge, szükkörü volt; még kisebb jelentőségü kérdésekben is fenntartotta az irányitó állami szerv (általában a minisztérium) a döntés jogát: ilyen körülmények között csupán a felsőbb utasitások egyszerü végrehajtásáról beszélhettünk.

Ezzel rá is világitottunk a vezetés és igazgatás közti különbség lényegére: a vezetés általában a végrehajtás biztositását jelenti. Az "igazgatás" fogalmának terjedelme ennél szélesebb: elhatározást, döntést, önálló akaratképzést is magábanfoglal a vezetés mellett.

Eddig didaktikai okokból kerültük az irányitás szétválasztását külső és belső irányitásra, de most ezt meg kell tennünk. Mindaz, amit fentebb az irányitás jellegzetességeiről, funkcióiról, eszközeiről elmondtunk, a külső irányitásra érvényes. Hangsúlyoztuk, hogy az irányitás legfőbb kritériuma: célok kitüzése, akaratképzés. Ez áll a belső irányitásra is, csakhogy itt jóval halványabb és kisebb hatósugarú.

Az igazgató természetesen elsősorban az irányitó szervek által kitüzött célt ülteti át a gyakorlatba, a felettesek rendelkezéseit továbbitja munkatársaihoz,

41. Beér János: Testületi vezetés - személyi vezetés az állami munkában. - Áll. Ig. 12/10/ 1962. 746-759. p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

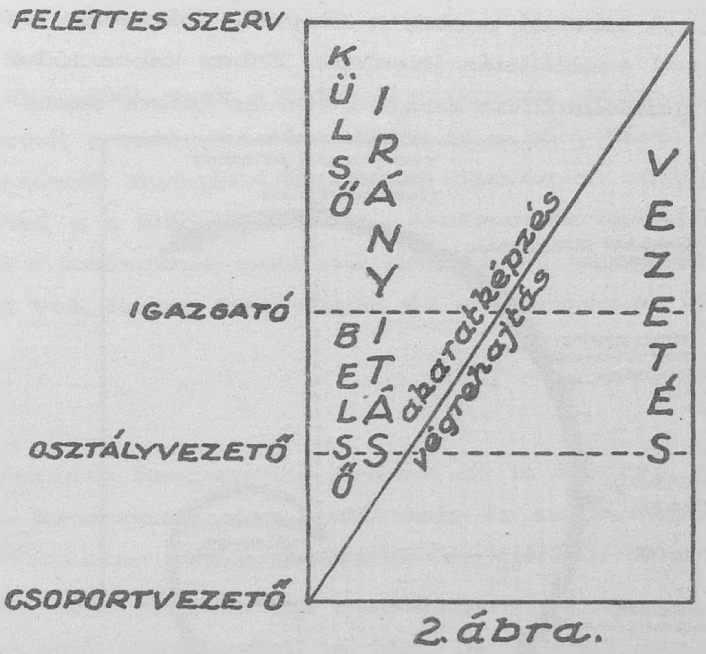
ill. hajtja végre, tehát vezet; de elvitathatatlan joga, hogy célt is adjon (pontosabban: a célt feladatokra bontsa fel), ez pedig irányitás . Vagyis: igazgatás = vezetés + belső irányitás.

A mindennapi szóhasználatban nem különül el élesen az igazgatás és a vezetés. Ez utóbbit alkalmazzák az igazgatás szinonimájaként; sőt: még irányitás helyett is gyakran mondanak vezetést. (Tovább bonyolitja a terminológiai zavart az igazgatás kifejezés az államigazgatás összetételben.)

A fentiekből a vezetés szó kettős értelmére vonatkozó alábbi következtetést vonhatjuk le: 1. tágabb értelemben a vezetés jelenti az irányitást és igazgatást is, 2. szükebb értelemben az irányitás alsóbb és legalsóbb szintjét.

De szükséges is olyan gyüjtőfogalom, amely minden fokozatu főnöki tevékenységet jelöl, azonban azonnal differenciálni kell, amint ezt az érthetőség megkivánja.

De szükséges is olyan gyüjtőfogalom, amely minden fokozatu főnöki tevékenységet jelöl, azonban azonnal differenciálni kell, amint ezt az érthetőség megkivánja.

2. ábra.

Az irányitás és a vezetés között tehát forditott arány áll fenn: minél szélesebb az irányitás tere, annál szükebb a vezetésé. A legfelsőbb szinten irányitásról, a legalsóbbon vezetésről beszélhetünk csupán. A két határ közepetáján helyezkedik el az igazgatás. A könyvtári hierarchiában ez azt jelenti, hogy az igazgató egyrészt elhatároz, irányt szab; másrészt a felsőbb szervek irányitását közvetiti, végrehajtja.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A KÖNYVTÁRI ÉS DOKUMENTÁCIÓS SZOLGÁLTATÁSOK SPIRÁLIS VONALU FEJLŐDÉSE

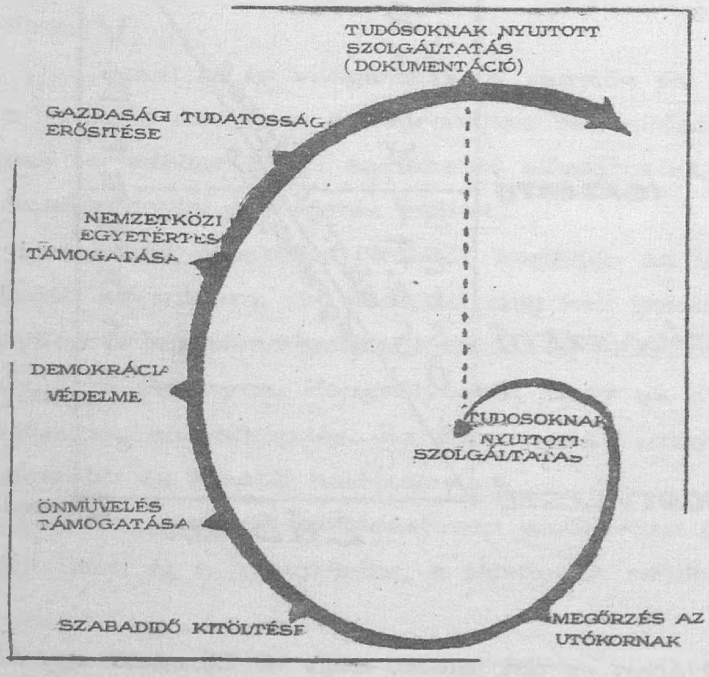
RANGANATHAN, S.R.: Documentation of the spiral library service. = IASLIC B. 8. vol. 1963. 4. no. 180-210. p.
A spirálisban haladó könyvtári szolgáltatások dokumentációs feladata. (1.1)
4:2978

Az Indiai Szakkönyvtárak és Tájékoztatási Központok Szövetsége 1963. októberében, Poona-ban tartotta V. konferenciáját. Ranganathan ünnepi beszédében a következőket mondotta:

A könyvtárak feladata történelmi fejlődésük során egyre inkább bővült és kiszélesedett. Ezt a fejlődést legszemléletesebben spirális vonallal lehetne ábrázolni.

Az első kör.

A kiinduló pontot, a könyvtár őskorának első feladatát, a tudósoknak nyujtott szolgáltatás jelentette. Ehhez kapcsolódott a könyvek alakjában lerögzitett gondolatoknak megőrzése az utókor számára. A fejlődés során az ed-

digi feladatokhoz a müvelt egyének szabadidejének olvasással való kitöltése, valamint az önmüvelés lehetővé tétele járult. Még később – már a modern időkben – a könyvtárak ujabb feladatai között szerepel a demokrácia fenntartásának biztositásához való hozzájárulás is. Ranganathan ezen azt érti, hogy amikor a könyvtár olvasói számára minden könyvet rendelkezésre bocsát, a politikai pártok egyforma eséllyel vehetik ki az ország kormányzásából a rájuk eső részt, mert az állampolgárok egyformán megismerhetik az általuk hirdetett eszméket, felfogásokat, célokat és eszközöket. Ugyanilyen módon segi-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tik elő a modern könyvtárak a nemzetek békés egymás mellett élését is. Ha ugyanis mindenkinek módjában áll a föld minden államának népét, népének müveltségét, felfogását megismerni, akkor elhárul a nemzetek egymáshoz való közeledésének utjából a bizalmatlanság sorompója. Különösen az un. "contact" - könyvtárak utján válik lehetővé idegen országok megismerése. Ezeknek a feladata - amint ez a nevükből (egymással való érintkezés) is kitünik - az, hogy az egyes országok külföldön a saját irodalmukat propagálhassák. Mennél több érintkező felület utján történik meg a különböző eszmék ozmózisa, annál jobban elháritható a háboru veszélye.

A könyvtárak további feladatát Ranganathan a "gazdasági tudatosság nevelésé"- ben jelöli meg. Ezen azt érti: ha a könyvtár előmozditja, hogy mindenki tudatára ébredjen annak, milyen veszedelemmel jár a nyersanyaggal, a késztermékekkel, az energiával, az emberi munkaerővel való tékozlás, akkor országának gazdasági stabilitását a maga területén, a maga eszközeivel eredményesen elősegiti. Ezzel a könyvtárak el is érkeztek fejlődésük folyamán spirális emelkedésük második köréhez.

A második kör.

Ennek első három állomása ujból csak a tudósok szolgálata, mégpedig a dokumentáció utján. Mennél eredményesebben látják el a könyvtárak a tudósokat a különféle szakterületek anyagával foglalkozó kiadványok bibliográfiáival a munkák ismertetésével, s a különféle nyelvü szakmunkák forditásaival, annál jobban segitik elő a tudósoknak most már nem egyéni jellegü munkáját, mint amilyen a multban volt, hanem csoportosan és stafétaszerüen végzett kutató tevékenységét.

* * *

Beszédének további részében Ranganathan röviden azt is érintette, milyen alkalmazást nyer külföldön a keresztmetszetes osztályozás és az un. lépcsőzetes eljárás. Beszélt a továbbiakban még a gépesités szerepéről a dokumentációban, valamint az Indiában folyó könyvtárügyi munkálatokról. Vázolta a könyvtártudomány terén folyó saját munkásságát is. Majd befejezésül pillantást vetett a jövőre.

A jövő könyvtára.

A jövő könyvtára - minden jel arra mutat - elektronikus jellegü lesz. Beláthatatlanok azok a távlatok,, amelyeket részint a kristályok utján történő

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ismeretanyag-tárolás eddigi kisérleteinek eredményei, másrészt pedig a számológépek alkalmazása nyujt. Nem látszik megvalósithatatlan utópiának már az a könyvtár sem, amely, ha a tudós iróasztalán feltárcsáz bizonyos számot, automatikusan adja meg az egy bizonyos dokumentumban rejlő ismeretanyag kivánt részét, a kivánt részletességgel.

Nem szabad azt gondolni, hogy a könyvtárosra a jövő könyvtárában semmi feladat sem vár. Az emberi agyat a gép nem tudja teljesen pótolni. Ahhoz pedig, hogy az elektronikus számológépek ismeretanyaggal való ellátása, programozása és felhasználása megfelelőképpen történjék, nagyon sok kutatómunkára van még szükség a könyvtárosok részéről.

KÉT UJ INDIAI TÁJÉKOZTATÁSI SEGÉDESZKÖZ

Az Indiai Országos Tudományos Dokumentációs Központ, az INSDOC, 1965 januárjában uj, havonta megjelenő bibliográfiát indit "Indian Science Abstracts" cimmel. Már a tájékoztatási tudósok 1963-ban tartott konferenciája felvetette egy olyan periodikumnak a szükségességét, mely rendszeresen számba veszi az egész indiai tudományos irodalmat. Ennek eredményeként született meg az uj "Abstracts". A hirek szerint a kiadvány feldolgozza a tudományos és müszaki folyóiratokban megjelenő eredeti cikkeket, rövid hireket, kritikai szemléket és a tájékoztató jellegü cikkeket, konferenciák és szümpozionok anyagát. Regisztrálja a monográfiákat, az "ad hoc" kiadványokat, szabadalmakat és szabványokat. Lehetőség szerint nemcsak az Indiában megjelenő irodalmat dolgozza fel, hanem indiai szerzőktől külföldön megjelenő müveket is.

Az uj periodikum szerkesztősége állandó és intenziv együttmüködésre szólitja fel a különféle tudományos intézményeket, társaságokat és magánszemélyeket. (Ann. Libr. Sci. Doc. 1964. 1/3. no. boritó)

Az Annals of Library Science and Documentation, az Indiai Országos Tudományos Dokumentációs Központ folyóiratának 1964. évi 1/3. összevont száma uj rovatot indit "Current documentation literature" cimmel. Az uj rovat kurrens bibliográfia, amely a könyvtártudományra, dokumentációra, reprográfiára és forditásügyre vonatkozó eredeti és tájékoztató értékü folyóiratcikkeket regisztrálja. Az első számban feldolgozott 43 folyóirat közt 34 az angol nyelven megjelenő periodikum (nemzetközi, angol, amerikai, ausztrál, indiai és maláj), a többi 9 pedig indiai, német és francia nyelvü. A szerkesztők a következő számtól a feldolgozott folyóiratok körét bővíteni akarják.

A bibliográfia célja az, hogy rendszeresen tájékoztassa az indiai könyvtárosokat, diákokat és a könyvtár és dokumentáció kérdései iránt érdeklődőket.

A szerkesztők a cimleirásokat a Ranganathan-féle kettőspontos osztályozás alapján rendezik el, a tételek sorszámozottak; a bibliográfia első száma 398 tételt regisztrál. Az anyag áttekinthetőségét betürendes tárgymutató biztositja.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Csüry István

ÁLLOMÁNYAPASZTÁS: A KÖNYVTÁRI GYÜJTŐTEVÉKENYSÉG SZERVES RÉSZE

A modern tudományos könyvtári gyüjtőtevékenység bonyolult problematikájának egyik legfogósabb tétele a selejtezés. Az előző könyvtárosgeneráció a megőrzés primátusának jegyében még a gondolatát is elutasitotta. Nem igy a mi nemzedékünk. A könyvekhez való hüségünk fő inditéka nem a bibliofil kegyelet, hanem az embert szolgáló könyv jelen- s jövőbeli társadalmi szükségességének ismerete és átélése. Valljuk, hogy a könyvtári gyüjtemények összetételét meghatározható és egzakt módon meghatározandó társadalmi szükségletek szerint kell megtervezni s ezek módosulásait követve alakitani. A beszerzés gyakorlati munkája a szükségletekhez s az ezekből származtatott irányelvekhez, gyüjtőköri előirásokhoz igazodik. Értő és gondos munkát feltételezve, a gyüjteménybe csak olyan müvek kerülhetnek, amelyek azt az emlitett szükségleteknek és irányelveknek megfelelően épitik, abba szervesen illeszkednek. Mégis, ha csak a beáramlás útvonalát ellenőrizzük, anélkül, hogy bizonyos tipusu anyag rendszeres kiáramlásáról is gondoskodnánk, az idők folyamán meddő rétegek képződnek az állományban: a gyüjtemény ideális és valóságos képe közt eltolódás jön létre, olyanféle, amilyet a primitiv technikával készült szinnyomatokon látunk. A rendszeres selejtezés éppugy szükséges a gyüjtemény tiszta profiljának kialakitásához, mint a tervszerü gyarapitás.

Aki a modern irodalmi produkció és az irodalomhasználat rendkivüli méreteit, összetettségét ismeri, természetes követelménynek tekinti mindkét terület rendszeres, tudományos igényü elemzését, s a nyert empirikus adalékok elméleti általánositását. Mégsem mondhatjuk, hogy e tárgyra vonatkozólag elegendő és megfelelő szintü irodalom állna rendelkezésünkre, vagy hogy éppenséggel általánosan elterjedt könyvtári feladattá, a gyüjtő munka kiegészitő részévé vált volna a szociográfiai illetőleg elméleti irányu tájékozódás, búvárkodás. Sőt a-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

zoknak a könyvtáraknak a száma sem nagy, amelyek a spontán tapasztalatok felhasználásával és hivatali igénnyel csupán, de elkészitették gyüjtőkörük tüzetes, analitikus áttekintését. Ebben egész biztosan része van a jelentkező problémák nehézségének. S ha nem könnyü kategóriákat megállapitani, elvi fogódzókat találni a pozitiv feladat: a gyüjtés megtervezéséhez, még nehezebb a kirekesztés, a selejtezés eseteit mérlegelni, szabályokba, rendszerbe foglalni. Nehéz, mert a mérlegelésnél a bizonytalan távol jövőbeli szükségleteket is a serpenyőbe kell vetni, számolni kell azzal, hogy a selejtezett könyv nemcsak az adott könyvtár számára szünik meg létezni, hanem egyáltalán. Elvesztése kára-e a társadalomnak vagy közömbös? -- erről kell dönteni. És ha az itélet nem egyértelmü, nem nyugszik objektiv kritériumokon, felelős döntés nem születhet. Elődeink pozitivista-agnoszticista szemléletét elvetettük, de a kulturtörténeti felelősség tudatát, vállalását hiven hordozzuk tovább.

Nemcsak elvi, tartalmi problémákkal kell megbirkóznunk. (1) Amikor hozzáfogunk az állományapasztás gyakorlati megvalósitásához , jelentkeznek a szervezeti és módszertani természetüek is. Ez utóbbiak megoldásához szeretnénk hozzájárulni mostani közleményünkkel.

Az egyes feladatokra és munkafolyamatokra vonatkozó tudnivalókat, előirásokat a Debreceni Egyetemi Könyvtár müködési kézikönyv (2) formájában állitotta össze és bocsátja a dolgozók rendelkezésére. Uj feladatok jelentkezése esetén, vagy ha a korábbi eljárás módosul, az eleve is füzetek sorozatából álló kézikönyv pótfüzettel egészül ki. E müködési kézikönyv leendő pótfüzeteként készült az alábbi tervezet. A benne foglaltak még kipróbálásra, megvitatásra várnak. Szivesen vennénk az Olvasó esetleges észrevételeit.

ÁLLOMÁNYAPASZTÁS

1. A munkálat célja, értelme, alapelvei

a/ Az állományapasztás (továbbiakban: á.) a gyarapitó tevékenység szerves része.

b/ Mig az állománygyarapitás célja az, hogy a Könyvtár funkciójának betöltését szolgáló, gyüjtőkörébe tartozó irodalom meglegyen a gyüjteményben, az á. azt célozza, hogy a funkció betöltése szempontjából haszontalan, vagy egyéb

(1) "Válogatás és teljesség a könyvtári és bibliográfiai gyüjtés kettős arculata." - Bp. Tankönyvkiadó, 1964. - c. tanulmányomban ezek megvilágitására kisérletet tettem.

(2) [Debrecen, Egyetem Könyvtár]. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára müködési kézikönyv [e]. [Debrecen, 1957.] lsm. lapsz. [255] lev. 6 mell. 3 cm. soksz.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ok miatt fölösleges dokumentumoknak a gyüjteményben való megléte ne nehezitse az olvasók tájékozódását, a katalógusok használatát, ne foglaljon el értékes férőhelyet, ne terhelje a munkaerőkapacitást -- ne drágitsa a Könyvtár üzemeltetését.

c/ Az á. nem tekinthető mindenestől szükségrendszabálynak, negativ előjelü tevékenységnek: egyfelől az irodalmi élet, az irodalomszükséglet spontán fejlődésének, másfelől az állományfejlesztés tervszerü, tudatos vitelének velejárója és logikus következménye. Az á. pozitiv értelemben is formálja az állományt: nélküle a gyüjtemény nem nyerhetné el rendeltetésszerü, tiszta profilját.

d/ Az á.-t mint praktikus tevékenységet elvileg, tudományosan megalapozottan, a könyvtárpolitika, a kultúrpolitika, sőt a kultúrtörténet és a kultúrszociológia szempontjainak, tanulságainak rendszeres és mélyreható számbavételével kell folytatni.

e/ Az á. legáltalánosabb jogcime és lebonyolitásának ugyancsak legáltalánosabb irányelve az a tétel, hogy az irodalmi termékek nem önmagukban értékesek, hanem társadalmi relációban: egy kultúrkör, egy bizonyos társadalmi tevékenység, valamely konkrét könyvtári gyüjtemény viszonylatában.

f/ Az előző tételben az a tapasztalat is benne rejlik, hogy a dokumentumok értéke általában sem, egy gyüjteményen belül sem állandó: az értékvesztés és az értékessé válás folyamatával, bizonyos dokumentumok abszolut elértéktelenedésével egyaránt számolni kell. Az á.-t nem lehet egyszer s mindenkorra elvégezni: az á. rendszeres és folyamatos feladat.

g/ Ugyancsak az előző tételből következik, hogy az értékelésben nemcsak a jelenlegi, hanem a jövőbeli, a potenciális szükségletek mérlegelése is döntő szerepet játszik.

Minthogy az á. módszeres végrehajtásának szükségszerü tartozéka a kivont dokumentumok eljuttatása ahhoz a hazai vagy külföldi könyvtárhoz, amelynek gyüjtőkörébe beillenek, e tevékenység hozzájárul ahhoz, hogy a könyv eljusson olvasójához, az irodalom betöltse társadalmi funkcióját.

2. Az állományapasztás összetevői, részfeladatai

a/ A Könyvtár törzsállományának ("raktári anyag") rendszeres reviziója, s ennek során a selejtezendő dokumentunok kijelölése.

b/ Duplumtár kezelése.

c/ Duplumok más könyvtárak számára való közvetitése, együttmüködésben a kiadványcserével, átadása a kereskedelemnek.

d/ Könyvek áthelyezésének lebonyolitása különgyüjtemények és állomány-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

testek közt, a Könyvtár gyüjteményén belül. (A különgyüjtemények és kézikönyvtárak á.-át felelős gondozóik végzik - - a kiselejtezett anyag átvétele és a megfelelő állománytestbe való eljuttatása az állományapasztás feladatkomplexumához tartozik.)

e/ Az állományból való törlések lebonyolitása, fogyatéki napló vezetése.

3. A duplumtár

Megjegyzés: A duplumtár kezelésére, hasznositására vonatkozólag e Müködési Kézikönyv keretében külön utmutató készül. Itt csak néhány általános tudnivalót közlünk az állományapasztási feladatkör teljes áttekintése céljából.

a/ A duplumtár az állományból kivont vagy még állománybavétel előtt kiszürt dokumentumok gyüjteménye. A könyvtári munkafolyamatban szükségképpen előálló, tehát állandó jellegü gyüjtemény, amely azonban tartalmát tekintve változó, ideiglenes jellegü is: állandóan gyarapszik és állandóan fogy. Nem szabad tulnőnie egy bizonyos természetszerü méreten, és gyarapodása semmi esetre sem haladhatja meg fogyását.

b/ A duplumtár két főrészből áll: a viszonylag tartósabb őrzésre szánt "tartalékalap"-ból és az automatikusan kiajánlásra kerülő "átmenő anyag"-ból.

c/ Mindkét csoporton belül négy alcsopotra tagozódik az anyag:

önálló könyvek
csonka és folytatásos müvek
periodikumok és részcim nélküli sorozatok
egyéb kiadványok.

d/ Az alcsoportokon belüli rend:

Tartalékalap: az állományban szereplő (első) példány helyrajzi számai szerint.

Átmenő anyag: szerzői betürendben.

e/ A b-d/ alatt leirt rend a munkaerőhelyzet-megszabta fokozatossággal valósul meg.

f/ A duplumanyag nyilvántartása: szerzői-betürendes katalógus utján. A katalógus két példányban készül:

Az első példány a voltaképpeni nyilvántartás.

A második példány felajánlási jegyzékül szolgál.

g/ A katalóguscédulák előállításának menete:

Állományból selejtezés esetén: a kiemelt cédulák közül kettő felhasználása.

Állománybavétel előtt kiselejtezett müvek esetén:

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

helyrajzi szám feljegyzése katalóguscédulára - adrémalemez kikeresése - adrémalevonat készitése. Az állományban még nem szerepelt, duplumként kezelt kiadványokról ("ál-duplumok"-ról) karbonpapirral két példányban röviditett felvétel készül.

h/ Mig az f-g/ alatt leirt módszeres nyilvántartásra a munkaerő helyzet még nem ad lehetőséget, katalógus nem készül s a kiajánlás sommásabb eljárással (pl. helyszini válogatás, alkalmi jegyzékek összeállitása) is történhet.

i/ A "tartalékalap" rendeltetése: megőrzés elveszések pótlása, később szükségessé váló többespéldányok biztositása céljából, kedvező értékesitési alkalomra való tartalékolás.

j/ A "tartalékalap"-ból felajánlásra szánt müvek kiemelését az i/ alatti szempontok szerint egyedi mérlegelés tárgyává kell tenni. Az "átmenő anyag" kiajánlása tetszőlegesen történik.

k/ A duplumok felajánlása könyvtárak és a kereskedelem részére a következő (4.) szakaszban lefektetett elsőbbségi sorrend szerint bonyolitandó le.

4. A munkamenet

Megjegyzés: A duplumok kezelésének és felajánlásának munkafolyamatát részleteiben e Müködési Kézikönyv később kiadandó füzete ismerteti. A könyvek gyüjteménytestek közti áthelyezésére vonatkozólag l. a Kézikönyv megfelelő részeit, főleg a kézikönyvtárakról szóló B.V. füzetet. Az állományból való törlést és a fogyatéki napló vezetését a B. I. füzet ismerteti. Itt csak a törzsállomány rendszeres selejtezésével foglalkozunk.

a/ A szolgálati betürendes katalógus reviziója során a selejtezésre szánt müvek céduláinak kijelölése. (Hosszirányba felállitással.)

b/ Raktári állomány reviziója, selejtezendő müvek kijelölése. (A könyvek leforditásával.)

c/ Selejtezésre kijelölt cédulák (könyvek) felülvizsgálása.
(Első fokon a gyarapitó osztály vezetője, másod fokon a könyvtárigazgató által, szükség szerint a szakreferensek vagy külső szakértők, pl. oktatók bevonásával.)

d/ Nyilvántartó cédula készitése a megürült raktári hely betöltése céljából. A cédulára feljegyzendők:

a megürült raktári szám,

a könyvgerinc(ek) magassága és vastagsága milliméterben kifejezve, ebben a formában felirva: magasság x vastagság

e/ Helyrajzi katalóguscédula s ennek alapján az összes többi katalóguscédulák kiemelése a katalógusokból.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

f/ Törlés a leltárból, fogyatéki naplóba vezetés.

g/ A kiadvány elhelyezése a duplumtárban, illetve közvetlen kiajánlásra kerülő szállitmányban.

h/ A kiemelt katalóguscédulák közül kettő megtartása nyilvántartási illetve kiajánlási célra és lerakása, a többi selejtezése.

i/ A megürült raktári helyeket nyilvántartó cédulák átadása a raktári beszámozónak, a hézagok betöltése.

j/ Intézmények és kereskedelmi szervek elsőbbségi rendje a kiajánlás menetében:

ja/ "Élő" külföldi anyag: 1. egyetemünk tanszéki könyvtárai, 2. debreceni szakkönyvtárak, 3. országos szakkönyvtárak, 4. más hazai és külföldi könyvtárak. 5. "Kultura" Vállalat, 6. Magánszemélyek.

jb/ "Holt" külföldi anyag: 1. országos szakkönyvtárak, 2. "Kultura" Vállalat, 3. MÉH.

jc/ "Élő" nemzeti anyag: 1. egyetemünk tanszéki könyvtárai, 2. Orsz. Széchényi Könyvtár, 3. Hajdu-Biharmegyei Könyvtár, 4. Más hazai és külföldi könyvtárak, 5. "Kultura" Vállalat.

jd/ "Holt" nemzeti anyag: 1. Orsz. Széchényi Könyvtár, 2. "Kultura" Vállalat, 3. MÉH.

je/ Tiszántuli, hajdu-bihari, debreceni vonatkozásu anyag, bármelyik előbbi kategóriába tartozzék is, először a Ref. Kollégiumi Nagykönyvtárnak, majd a Hajdu-Biharmegyei Könyvtárnak ajánlandók fel.

jf/ 1850 előtti magyar és 1800 előtti külföldi kiadványok egyedi mérlegelés alapján a Ref. Kollégiumi Nagykönyvtárnak is felajánlandók.

jg/ Egyházi, vallási vonatkozásu kiadványok, bármelyik fenti kategóriába tartozzanak is, előbb a Református Kollégiumi Nagykönyvtárnak, majd a Budapesti Egyetemi Könyvtárnak ajánlandók fel.

5. A selejtezendő kategóriák

a/ Gyüjtőkörbe nem tartozó kiadványok -- a gyüjtőköri szabályzatban szereplő tárgyi, nyelvi, időbeli és formai szempontok szerint. Fokozott figyelem forditandó a következő kategóriák selejtezésére:

külföldi szépirodalom nem magyar forditásban,
idegen nyelvü vallásos irodalom,
idegen nyelvü ismeretterjesztő munkák.

b/ Gyüjtőkörbe tartozó, de értéküket vesztett kiadványok.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

c/ Gyüjtőkörbe tartozó, de a használat által nem igényelt kiadványok, főleg ha többespéldányok.

d/ Más kiadványok által helyettesitett, fölöslegessé tett kiadványok. (Pl. ugyanazon mü különböző nyelvü kiadásai, az ujabb kiadás által feleslegessé tett régi, a kumulativ kiadás által feleslegessé tett folytatásos, füzetes kiadvány.)

Megjegyzés: Magyar és magyar vonatkozásu kiadványok első példányai általában nem selejtezhetők. Bizonyos, mégis mellőzhető kiadványtipusokra vonatkozólag e Müködési Kézikönyv egy később elkészülő külön füzete ad tájékoztatást. Az a-d/ alatt felsorolt selejtezési kritériumok önmagukban nem elegendők a selejtezési döntés meghozatalára. Minden esetben egyedi mérlegelésre van szükség, amelyben számos más -- itt nem részletezhető szempont is érvényesül.

6. Az elbirálás támpontjai, segédeszközei

a/ A jelen Müködési Kézikönyv megfelelő részeiben szereplő utmutatások, főleg a gyüjtőköri utasitás. (B.VI. füzet.)

b/ Az olvasószolgálat, a szakreferensek, oktatók, olvasók jelzései.

c/ Olvasáselemzések.

d/ Az egyes könyvek olvasottsága legkönnyebben a könyvek raktári revizioja során a könyvkártyákról állapithato meg.

e/ A selejtezés általános szempontjaira, irányelveire és lehetőségeire vonatkozó tájékozódás céljából rendszeresen figyelemmel kell kisérni a megfelelő szakirodalmat.

7. Normatívák

a/ Könyvek átvizsgálása selejtezendők kijelölése céljából: .....kötet (3)

b/ Katalógus átvizsgálása selejtezendők kijelölése céljából: .....cédula

c/ Törlési napló vezetése = leltári napló vezetése

d/ Egyéb munkanemek: l. a normajegyzék megfelelő tételeit!

(3) A normaviták összegszerü megállapitására a munkálat kisérleti szakaszának befejeztével kerül sor.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Horváth Tibor

VITA A TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAK STATISZTIKÁJÁRÓL

A Magyar Könyvszemle 1964. évi 3. számában (225–238.p.) Kovacsics József és Duxné Nagy Katalin "A könyvtári munka összehasonlító mérése standardizálás utján" cimen megjelent tanulmánya könyvtárosi szakkörökben élénk visszhangot keltett. Csüry István, a debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatója, a Könyvtáros 1965. évi 2. számában (67–69.p.) érvekkel alátámasztott publicisztikai veretü cikkben birálja a tanulmány számos megállapitását.

Horváth Tibor irása Csüry cikkének megjelenése előtt érkezett szerkesztőségünkhöz; a néhány Csüryével azonos, vagy hasonló következtetést – vállalva az ismétlés ódiumát – nem hagytuk ki Horváth cikkéből; ezek az egyezések talán a további vitában – aminek a Könyvtári Figyelő készségesen ad helyet – hasznos támpontul szolgálhatnak.

Merész teoriákat igen gyakran éri az a vád, hogy a tények nem igazodnak hozzájuk. Nem lehet pontosan tudni, hogy a gondolkodás konzervativizmusa igazitja nehézkesen a tapasztalati anyagot az elmélethez, vagy az elméletben van a hiba. Mindkét esetre bőven akad példa. Kovacsics József és Duxné Nagy Katalin tanulmánya a könyvtári munka összehasonlító elemzésére olyan módszert ajánl, amely mélyebb bepillantást enged a könyvtárak organizmusába. Szembetünő azonban az ellentmondás e módszer által leszürhető következtetések és könyvtáraink tényleges helyzete között. Az ellentmondás – érzésem szerint – ez esetben nem annyira a módszerben, mint inkább példák balszerencsés megválasztásában van.

1 A szerzők tipusra, funkcióra merőben különböző könyvtárakat vizsgálnak meg. Az olvasótermi forgalom, ellátottság nem mérhető össze annyira más feladatokat ellátó könyvtárak esetében, mint pl. az

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

OSzK, egyetemeink könyvtárai, az Országgyülési Könyvtár, stb. A tanulmány utal arra, hogy a munka előkészitő szakaszában fokozott gonddal szükséges kiválasztani az összehasonlitandó könyvtárakat. A felsőoktatás szolgálatában álló könyvtárak a nemzeti könyvtárral, és ezek bizonyos szakkönyvtárakkal nem mérhetők össze. A közölt módszer alkalmazható azonos tipusu könyvtárakra. Tekintve azonban könyvtárügyünk szervezetét, a hálózati elvet, a nagyfoku munkamegosztást stb. alapos kétely merülhet fel, hogy ilyen könyvtárak egyáltalán vannak-e a közmüvelődési könyvtárakon kivül (vagy talán még ott sem). A két egyetemi könyvtár funkciója ugyan hasonló, de történetük, a gondozott szakterületek dokumentumanyagának eltérő természete, nagyságrendjük ezeket is meglehetősen elválasztja egymástól.

2 A szerzők az állomány, forgalom, könyvtároslétszám, a férőhelyek száma, stb. között igen finom összefüggésekre figyelnek fel. Bármilyen sokoldalu is a vizsgálat, a könyvtárak szolgáltatásait nem lehet csak az olvasótermi adatokkal reprezentálni. Könyvtáranként változik ugyanis, hogy erre mekkora suly esik. A közölt módszer nem ad lehetőséget arra, hogy az egyéb szolgáltatások fontosságuknak megfelelő hangsulyt kapjanak. Igy pl. a Budapesti Egyetemi Könyvtárban a kölcsönzés legalább akkora szerepet kap, mint a helybenolvasás, és hazai viszonylatban elismert tájékoztató munkája biztositja közönségszolgálata jó minőségét. Ugyanugy megfeledkezik a tanulmány az OSzK központi szolgáltatásairól, és a példák sorolhatók tovább. A könyvtárak munkájának ezek az individuális tényezői elsikkadnak a tanulmányban, pedig esetenként éppen ezekért keresik fel azokat az olvasók.

3 Közismert tény, hogy bizonyos könyvtári funkciók ellátására az állománynak meghatározott, optimális nagyságrendje felel meg legjobban. Ha az állomány ezt a nagyságrendet meghaladja, az intenzitási mutatóknak az állományhoz viszonyitott mérőszámai csökkenést mutatnak, jóllehet az adatok abszolut számokban növekednek. Ez azt jelenti, hogy nemcsak azok a könyvtárak nem hasonlithatók össze, amelyeknek nagyságrendjében lényeges különbségek mutatkoznak, hanem azok sem, amelyek jellegüknél fogva kénytelenek gigantikus könyvtárakká fejlődni azokkal szemben, amelyek - figyelembevéve a szakirodalom mennyiségi növekedésének és avulásának törvényeit - állományukat az optimális nagyságrendben tartják.

4 Ismerve könyvtárainkat, az is nyilvánvaló, hogy az olvasótermi adatok pillanatnyilag olyan tényezőktől függnek, melyeknek semmi közük a könyvtárak érdemi munkájához. Az olvasóterem kihasználtsága, forgalma pl. azon mu-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lik, hogy mekkora; márpedig elhelyezés dolgában igen inséges állapotok uralkodnak a legtöbb könyvtárban. Alig találkozunk Magyarországon modern olvasótermi koncepcióval. De nem azért, mert nem akarjuk, hanem azért, mert nem áll módunkban megcsinálni. A Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának forgalmi grafikonja azért alakult olyan szerencsésen, mert a helyviszonyok hatalmas olvasóterem kiépitését tették lehetővé.

5 A tanulmánynak mindezek ellenére olyan pozitivumai vannak, amelyek miatt nemcsak közlése volt indokolt, hanem megérdemli a szakmai körök higgadt, tárgyilagos értékelését is. Mindenekelőtt a szerzők igényességét emelném ki. Gondoljunk az előadásmód precizitására, s arra, hogy módszerüknek egzakt általánositását adják a cikk utolsó fejezetében. Igaz, hogy a mátrixok bevezetésével a numerikus számolás lényegében nem változik, az egzaktság mégis elismerést érdemel olyan szakterületen, amelynek ez nem éppen erős oldala. Vannak olyan tanulmányok, amelyeknek megállapitásai erősen vitathatók, mégis többet érnek, mint langyos közhelyeket fásult pedantériával előadó dolgozatok, amelyekkel még vitázni sem érdemes. S ha ez a tanulmány csak azt a munkát végezte volna el, hogy a szakemberek bejáratott gondolkozásmódját uj szempontok, lehetőségek felvetésével nyugtalanná tette, máris komoly eredményt könyvelhetne el magának.

Az is felmerül, hogy hol lehet hasznositani a szerzők módszerét. Több könyvtár összehasonlitására nem nagyon alkalmas. Kisérletezni kellene azzal, hogy egyetlen könyvtárra több éven keresztül elkészitett komplex mutatók milyen eredménnyel járnának. Nyilván a könyvtár szerkezetében végbement változásokat, a változások irányát és intenzitását igen érzékenyen tükrözné. Mindenesetre többet tudnánk meg belőle, mint az eddigi - valljuk be elég formális és felszines - statisztikai elemzésekből. Ehhez a két szerző módszerének továbbfejlesztése szükséges, s a továbbfejlesztés a könyvtárak egyedi sajátosságainak figyelembevételével képzelhető el. Azaz minden könyvtár saját funkcióinak megfelelően alakithatja ki a teljesitményének mérésére szolgáló módszert. A szerzők cikke inkább kiindulópont legyen, kezdet, mert kár volna a példák szerencsétlen megválasztása miatt a módszerben rejlő lehetőségeket is elvetni.

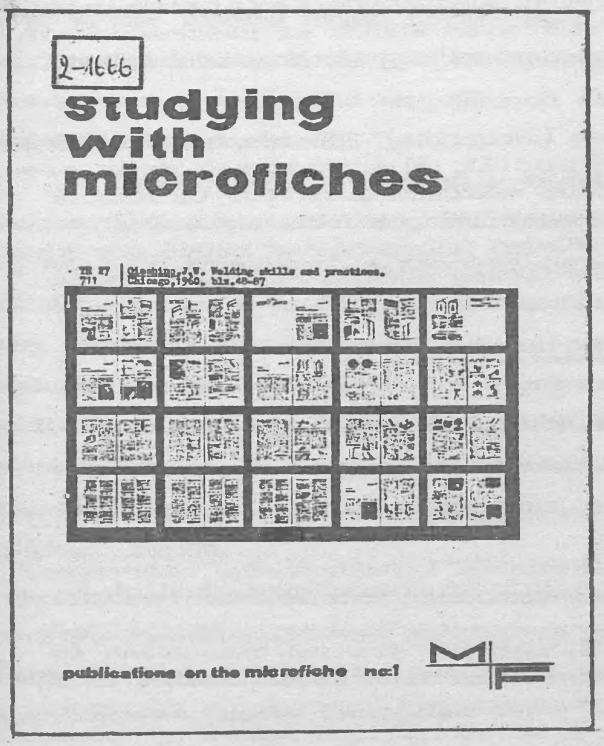

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A MICROFICHE FOUNDATION HIREI

Összeállitotta Bassola Zoltán

A delfti Microfiche Foundation "Newsletter" c. tájékoztató lapja 1964. 5. száma több fontos hirt, bejelentést tartalmaz.

A "Publications on the Microfiche" (Mikrofilmlappal foglalkozó kiadványok) c. sorozatból eddig két szám jelent meg. Az első "Studying with microfiches" (Kutatás mikrofilmlapok felhasználásával) c., 8 lap terjedelmü füzet általános tájékoztatást nyujt arra vonatkozóan, hogy hol és miképpen lehet mikrofilmlapon megjelent dokumentumot rendelni, milyen berendezésre van leolvasásához szükség stb.

A második szám "Microfiches for the use of the research workers" (Mikrofilmlapok a kutató használatára) cimmel az 1963. okt. 14-19-én Kölnben tartott 1. Nemzetközi Reprográfiai Kongresszus egyik előadását teszi közzé. (1)

Sikerült kialakitani olyan egyszerü eljárást, amivel laikus is készithet a mikrofilmlapra felvett dokumentumról nagyitást. A szükséges eszközöket (leolvasó berendezés, fényérzékeny papir stb.) tartalmazó "do-it-yourself" doboz megrendelhető.

A mikrofilmlap alkalmazása egyre jobban terjed. Legujabban a washingtoni Office of Technical Services és az European Translations Centre veszi forditásait mikrofilmlapra állománycsere céljából. Ezzel tovább bővült a mikrofilmlapot alkalmazó amerikai kormányhivatalok (Atomic Energy Commission, National Aeronautics and Space Administration, Defence Documenta-

(1) A sorozat 1. tagja 2-1666, 2. tagja 2-1717. raktári számon található a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tion Centre stb.) ,amugyis széles köre. Mikrofilmlap alkalmazása mellett döntött a Francianyelvü Egyetemek Szövetsége is.

A mikrofilmlap méretének szabványositása. A mikrofilmlap eredetileg 3 formátumban készült: 1.) 9x12 cm 2.) 75x125 mm és 3.) 105x148 mm méretben. A Nemzetközi Szabványügyi Hivatal az utóbbi két méretet fogadta el 1961. márciusában kiadott ISO R 193. sz. ajánlásában. Európában inkább a 75x125 mm-es formátumot fogadták el, elsősorban azért, mert ez azonos a nemzetközi szabványméretü katalóguscéduláéval. Amerikában népszerübb a nagyobb, 105x148 mm-es méret.

A Microfiche Foundation összeállitotta azoknak a könyvtáraknak, dokumentációs és tájékoztatási központoknak névjegyzékét, amelyektől részben saját dokumentumgyüjteményükről rendelhető mikrofilmlap-másolat, részben olyan hazai intézmények anyagáról, ahol nincs mikrofilmlap szolgálat. A jegyzék első részét az 5. szám melléklete közli. Magyarországot a Magyar Tudományos Akadémia képviseli ebben a jegyzékben.

Tervbe vették a mikrofilmlapon megjelent kiadványok központi cimjegyzékének elkészitését. Ugyancsak tervezik olyan kiadók és intézmények névjegyzékének összeállitását, amelyek rendszeresen fognak dokumentumokat mikrofilmlapon publikálni.

1964. április 16-án Scheveningenben (Hollandia) 200 résztvevővel megtartották az első mikrofilmlap-konferenciát. Itt a következő témák szerepeltek: a Damier-féle teljesen automatikus mikrofilmlap-felvevő és másoló berendezés; doktori értekezés készitése mikrofilmlapok felhasználásával; szakgyüjtemények mikrofilmlapon; a mikrofilmlap felhasználása oktató gépekhez. A tervezett 2. konferencia témája: "a mikrofilmlap alkalmazása levéltárakban."

UJ TÁJÉKOZTATÁSI KORMÁNYHIVATAL AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁGBAN

Müszaki és természettudományi tájékoztatási kormányhivatal szervezése folyik Nagy-Britanniában. Az uj szerv előreláthatólag a következő feladatokat látja majd el:

A természettudományi és müszaki tájékoztatás szakmai támogatása és elősegitése. Az Egyesült Királyságnak nemzetközi természettudományi és müszaki tájékoztatási szervezetekben való részvételével kapcsolatos döntések.

A kutatás és fejlesztés támogatása a következő területeken: a) tudományos közlés különféle formái b) a tájékoztatási anyag osztályozása, tárolása, visszakeresése és továbbitása c) a tájékoztatási szolgálat müködése a tudósok, mérnökök és általában a használók szempontjából.

A már müködő intézmények (beleértve az Országos Természettudományi Könyvtárat) fenntartása és állami támogatás biztositása a Szakkönyvtárak és Tájékoztató Hivatalok Szövetségének.

A müszaki és természettudományi tájékoztatási tevékenység összehangolása nemzeti és nemzetközi szinten.

Az uj hivatalt az Oktatásügyi Minisztérium keretében szervezik meg, évi költségvetése az első évben 1 millió font, néhány év mulva valószinüleg az összeg másfélmillió fontra emelkedik. (Aslib Proc. 17. vol. 1965. 1. no. 3. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

CIMLEIRÁSI PROBLÉMÁK A KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSI KATALÓGUSOK FELDOLGOZÁSÁNÁL

FOSTER, Donald L.: Cataloging the Exhibition Catalog. = Libr. Res. Techn. Ser. 8. vol. 1964. 2. no. 191-194. p.
A kiállitás-katalógusok katalógizálása.

A szépmüvészeti könyvek ujabb kategóriáját teszik ki a kiállitási katalógusok. Ezek ugyanis ujabban nem szoritkoznak a kiállitott müvek puszta felsorolására, hanem olyan szépen illusztrált könyvek köntösében jelennek meg, amelyeket az egyes szakterületek kiváló tudósai irnak. Éppen ezért most már mind a muzeum látógatók, mind pedig a könyvtárak gyüjteményeinek értékes részei. A muzeumi katalógusok mind a régi, mind megváltozott alakjukban sok nehézséget jelentenek cimleirás szempontjából.

A legnagyobb nehézséget a cimleiró számára a rendszó megválasztása okozza. Számtalan lehetőség mutatkozik ugyanis, milyen rendszó alatt szerepeljen az illető katalógus: a kiállitást rendező muzeum, a kiállitás anyagát szolgáltató müvész, a katalógus szerkesztőségi munkáját végző személy, a védnökként szereplő társulat, vagy a katalógus cime alatt? Valamennyinek felvétele logikusnak mutatkozik s mind a Kongresszusu Könyvtár, mind pedig a Központi Katalógus és egyéb katalógusok erre is, arra is bőségesen szolgáltatnak példákat. A Kongresszusi Könyvtár-ALA cimleirási szabályzat leggondosabb követése is utvesztőkbe visz, olyan sok kivétel és lehetséges változat található benne.

A kiállitás-katalógusok felvétele - a szabályzat értelmében - általában az illető kiállitást rendező muzeum neve alatt történik (ALA-szabályzat 71.§.) Ha azonban a katalógust "nem hivatalos" katalógusnak lehet minősiteni, akkor a szerkesztő, illetve összeállitó neve alatt is történhetik a cimleirás (ALA-szabályzat 13. c.§.). Ha viszont a katalógus magángyüjtemény cimjegyzékét tartalmazza, akkor vagy a gyüjtemény tulajdonosának (ALA-szabályzat 13.§.), vagy pedig azon muzeum neve alatt kell felvenni, amelynek tulajdonába az illető gyüjtemény átment. (ALA-szabályzat 13. b.§.). Sok könyvtár viszont a katalógusokat az ALA- szabályzat 19. pontját követve - mint a többi müvészeti könyvet - a müvész neve alatt szerepelteti. Az is előfordul, hogy a katalógust a kiállitást rendező szervezet, vagy védnökséget betöltő testület adja ki, ilyenkor tehát a főlap ennek neve alá kerül. S hogy a zavar teljessé

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

váljék, sok katalógus cimleirása alkalmával az ALA- szabályzat 136. pontját követik, aminek értelmében az a helyiségnév szerepel tárgyszóként, ahol a kiállitást tartották.

Amilyen nehézséggel kell megküzdenie a katalógizálást végző személynek, éppen olyan kellemetlen, cikk-cakkos keresgélésnek van az olvasó is kitéve. Különösen a müvészek nevének leirásában mutatkozó egyöntetüséghiány a legtöbb bosszuság legfőbb oka. A közhasználatu müvész-nevek és az ALA-szabályzatnak megfelelő cimleirások között ugyanis meghökkentő eltérések mutatkoznak. Le Corbusier például Jeanneret-Gris neve alatt található, - El Greco cimleirás-neve: Theotocopuli,- Michelangelo-t is Buonarroti néven szerepelteti a szabályzat, - Leonardo da Vinci csak Leonardo néven, - Vincent Van Gogh pedig pusztán Gogh név alatt található.

A kiállitási katalógusok cimlapja ritkán nyujt elegendő adatot a cimfelvételhez. Igy vagy a szövegből vett adatokkal kell a cimleirást kiegésziteni, vagy pedig annotáció formájában kell teljesebbé tenni.

Azt a kifejezést, hogy "kiállitás", továbbá a kiállitás időpontját és helyét is legtöbbször vagy szögletes zárójelben kell a cimleirásba felvenni, vagy annotáció alakjában kell utólag közölni.

Résen kell lenni a katalógizáló személynek azért is, nehogy a cimben említést nem nyerő valamilyen különleges anyag (pl. bibliográfia, jegyzék stb.) említés nélkül maradjon. Ujabb nehézséget jelent a kolláció is, részben az oldalszámozás bonyolult és rendszertelen volta, részben pedig a szemléltető-anyag változatossága és nagy mennyisége miatt.

Nehézséget jelent magának a tárgyszónak a megválasztása is. Ha pl. "müvészet" szó szerepel a cimleirásban, akkor az afrikai-óceániai, ó-görög népmüvészeti és müvészeti termékek minden különösebb megkülönböztetés nélkül, mind egy kalap alá kerülnek. A Kongresszusi Könyvtár által alkalmazott tárgyszavak nem látszanak alkalmasaknak annak a sok változatnak a kifejezésére, amit pl. az eredeti lenyomatok kiállitási katalógusai igényelnek. Ez a kifejezés ugyanis, hogy "nyomat" (print) nem szerepel a Kongresszusi Könyvtár tárgyszavai között. Az ott található "graphic-arts" (grafikus-müvészetek) fogalma tul széleskörü, mert ez magában foglalja a rajzokat és egyéb müvészi alkotásokat is. Viszont a "color-print", "etchings", "wood-engravings" (szines nyomatok, rézkarcok, fametszetek stb.) pedig csak a lenyomatok egyetlen tipusát képviselik.

Ezzel ellentétben az is nehézséget okoz, ha az egyes fogalmak között tulsok finom különbség mutatkozik. A Kongresszusi Könyvtár tárgyszavai között pl. a földrajzi megkülönböztetés céljából - ilyen finom fogalmi megkülön-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

böztetések találhatók: "festmények- Franciaország; festmények-francia; festők-francia; festészet-Franciaország; festészet-francia". Ha a cimleiró nem érzi a különbséget ezek között az egymástól kevéssé eltérő, finom fogalmak között, akkor az olvasó számára teljessé válik a zavar.

A cikkiró arra a következtetésre jut, hogy pontosabb eligazitást kell nyujtani a katalógizáló számára, különben a kiállitási katalógusok cimleirásában mutatkozó eltérések még szélesebb körüvé és gyakoribbá válnak.

THAIFÖLDI NEMZETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

A Thaiföldi Nemzeti Dokumentációs Központ (Centre National de Documentation en Tha'ilande) megnyitása alkalmából a Thaiföldi Nemzeti Kutatási Tanács (Conseil National de la Recherche Tha'ilandais) brosurában ismertette a Központ létrejöttét, funkcióit és szolgáltatásait. A Központ létrejötte hatalmas nemzeti és nemzetközi összefogás eredménye, amelyben a thaiföldi kormány és a nemkormányzati nemzetközi szervezetek is résztvettek. Az Unesco által 1961 óta nyujtott technikai segitség 1967 végéig biztositva van, s elsősorban dokumentációs szakemberek kiküldése, ösztöndijak, a központ felszereléséhez való hozzájárulás és alapvető referensz-müvek vásárlása formájában valósul meg. A Központ épületét és berendezését ugy tervezték meg, hogy az megfeleljen egy modern dokumentációs központ szükségleteinek. A Központ által nyujtott szolgáltatások a dokumentációs szolgáltatások teljes körét felölelik (bibliográfiák készitése, forditások, felvilágositás, dokumentummásolás stb.). Ezen felül a Központ könyvtára a nemzeti tudományos könyvtár szerepét is be fogja tölteni. A Thaiföldi Nemzeti Dokumentációs Központ a Nemzeti Kutatási Tanács által kibocsátott s az alkalmazott tudományok fejlesztésére vonatkozó hosszúlejáratú program első terv-pontja. E program megvalósitása a Thaiföldi Alkalmazott-Tudományi Kutatási Társaság (Société Thai'landaise de la Recherche Scientifique Appliquée) feladata. A Központ cime: Bangkhen, Bangkok, Thailande. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 57. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

KÖZMÜVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK FINNORSZÁGBAN

GARDNER, Frank M.: Les bibliothèques publiques en Finlande. = B. Unesco Bibl. 18. vol. 1964. 3. no. 124-127. p. Illusztr.
A közművelődési könyvtárak Finnországban.
(3.4)
(1.421)

Finnország négy és fél millió lakosa kb. akkora területen él elszórtan, mint Nagy-Britannia. Egy km^2-re átlag 14 lakos jut. Minthogy a városok nagyrésze a tengerpart mentén terül el s Helsinkiben az egész lakosságnak közel 1/10-e él, a népsürüség az ország belsejében mélyen az átlag alatt van. Az utazó előtt erdők és tavak végtelen sora vonul el, amelyet csak itt-ott szakit meg egy-egy kis város. Finnország földrajzi, éghajlati, etnikai viszonyait tekintve nehéz elképzelni, hogy ebben az országban elsőrangu közmüvelődési könyvtári hálózatot lehetne létrehozni. Nyáron Finnország meleg, napos, a nyaralók, sportolók paradicsoma. Télen azonban az elhagyatottság és melankólia hangulatát kelti.

A lakósság nyelvi megoszlása is bonyolultá teszi a könyvtárak munkáját. A kisebbségi kérdést azonban nagy jóakarattal és megértéssel kezelik. Mind a finn, mind a svéd hivatalos nyelv, a lakosságnak közel 10 százaléka beszél és ir svédül. Törvény kötelezi a helyi hatóságokat, hogy a svéd kisebbség kivánságára, amennyiben ezek száma eléri a lakosság 8 százalékát, könyvtárat állitsanak fel.

Mind e nehézségek ellenére Finnország olyan közmüvelődési könyvtári hálózatot épitett ki, amelyet a világ legtöbb országa méltán irigyelhet. A könyvtárak általában kicsik, jól megtervezett helyiségekben, elsőrangu izléssel berendezve. A könyvtárak finanszirozását a helyi hatóságok biztositják - kielégitő mértékben - állami támogatással.

A közmüvelődési könyvtárakat a helyi - városi vagy falusi - hatóságok irányitják. Mind városon, mind vidéken igen sok könyvtár van: több mint 4000 az egész országban. Ezek nagyrészt igen kicsi könyvtárak. 1000-nél több az olyan könyvtárak száma, amelyek elég nagyok ahhoz hogy az állam támogatását élvezzék. E támogatást - bár igen liberálisan - bizonyos feltételekhez kötik. E feltételek: a könyvtárat rendszeresen ülésező bizottság irányitsa; a helyiségeknek megfelelőeknek kell lenniök, az állománynak elég gazdagnak, a nyitvatartási időnek szabályosnak. E feltételek a részletekben a helyi viszonyok szerint módosulnak.

A Központi Oktatási Tanács, amelynek feladata az 1961-es könyvtári tör-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

vény végrehajtása, bizonyos mértékig felügyeletet gyakorol a könyvtárak fölött a szubvenció feltételeinek betartása tekintetében. Ezt a felügyeletet azonban inkább tanácsadás, segités, irányitás formájában gyakorolja. A szubvenció odaitélése természetesen az évi beszámoló és költségvetés megvizsgálása után történik, igen liberális szorzószám alapján: falusi könyvtárak esetében a költségek 2/3-át, városiaknál 1/3-át viseli az állam. Erősen szétszórt települések esetében azonban a szubvenció 25 százalékkal emelhető.

A könyvtári törvény következményeit egy jellegzetes finn város példáján szemlélteti a cikkiró. Kouvola 18 000 lakosu ipari központ, könyvtáraira évenként közel 150 000 finn márkát fordit (egy lakosra kb. 7 márka jut). Ennek az összegnek több mint 1/3-át (58 000 márkát) könyvvásárlásra költik. Az állomány 25 000 kötet, a kölcsönzések száma évi 139 000-re emelkedett. A lakosság 30 százaléka beiratkozott olvasó. Az összes költségek 1/3-át az állam viseli, s amilyen arányban a költségek emelkednek, ugy emelkedik a szubvenció. Ha valamely helyi hatóság tulméretezett költségekbe verné magát, talán szükségessé válna a szubvenció összegének limitálása. Jelenleg azonban nem is gondolnak ilyesmire. A finn könyvtári törvény az egyetlen, amely nem szabja meg az állami támogatás plafonját.

Hála az állam és a helyi hatóság nagyvonaluságának, meg a kitünő könyvtárosi gárdának, a kouvolai könyvtár 10 éves fennállása óta komoly fejlődést mutat. A költségvetési összeg az 1955. évinek háromszorosára, a könyvvásárlásra forditott összeg hatszorosára nőtt. Az állomány is megháromszorozódott, az évi kölcsönzések száma hatszorosa az 10 év előttinek. 1962-ben nyilt meg az igen szép gyermekkönyvtári részleg. Más európai országok könyvtárosai fényüzőnek találnának ilyen berendezést egy ilyen kis könyvtárban. Ennek ellenére a város már uj központi könyvtár épitését tervezi egy erre a célra fenntartott 2000 m^2 területen.

Kevés olyan "kompakt" város van Finnországban, mint Kouvola. Imatra, a szovjet határ mellett, inkább falvak füzére, összesen 35 000 lakossal. Négy könyvtára van, összesen 40 000 kötet állománnyal, 8 000 beiratkozott olvasóval, akik 180 000 könyvet kölcsönöznek évenként. Ez a szám annál figyelemreméltóbb, mivel az olvasók egy 16 km. hosszu völgyben élnek elszortan. A négy könyvtár átlag 4 márkát költ egy-egy lakósra.

Lauritsala-nak, a szomszéd kisvárosnak (11 000 lakos) 24 000 kötetes könyvtára van, s erre lakosonként 7 márkát költ. Az 1951-ben nyilt könyvtár épülete, berendezése olyan uj, mintha most készült volna. Felnőtt- és gyermekkölcsönző, olvasótermek, kis előadóterem, elragadó meseszoba vannak ben-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ne. A sok könyvtár közt, amelyet a cikkiró valaha látott, egyike a legszebbeknek.

Finnország legnagyobb közmüvelődési könyvtári hálózata a helsinki. Az 1860-ban alapitott könyvtárnak jelenleg 27 fiókkönyvtára, összesen 700 000 kötet állománya és 183 főnyi személyzete van. Az évi kölcsönzések száma közel két és fél millió. A központi épületben már nehezen férnek s uj épület emelését tervezik. A Helsinki Közmüvelődési Könyvtár semmiben sem marad el a világ nagyvárosainak közmüvelődési könyvtárai mögött, sőt sok tekintetben felettük áll.

Az 1961-es finn könyvtári törvény azokat a funkciókat, amelyeket eddig a Könyvtárak Hivatala gyakorolt, a Központi Oktatási Tanácsra ruházza. A könyvtárosok félnek hogy e nagy szervezetnek csak egyik feladata a lévén a sok között a könyvtárak fejlesztése, ennek az intézkedésnek a könyvtárügy látja kárát. Az aggodalom tulzottnak látszik. Az kétségtelen, hogy a közmüvelődési könyvtárügy máris szoros kapcsolatban van az oktatásüggyel. Tanulmányi csoportok szervezése könyvtári keretben valamennyi skandináv országban általános, de talán Finnországban a legfejlettebb.

Külön hangsulyt kap a könyvtári törvényben a könyvtári együttmüködés. Regionális központi könyvtárakat akarnak létrehozni s ezek 30 000 márka pót-szubvenciót kapnának, ezenkivül lakosonként 0.10 márkát. A központi könyvtárak funkciói még nincsenek pontosan megállapitva, mindenesetre állományukkal és tanácsaikkal fogják segiteni a kis könyvtárakat.

Nincsenek azonban egyelőre rendelkezések kis könyvtárak fuziójára, szorosabb együttmüködésére, a könyvtárközi kölcsönzésre, s ez bizony hiányossága a finn könyvtári törvénynek.

Valamennyi, cikkiró által látott finn könyvtár feltünt értelmes, jól átgondolt berendezésével és ragyogó tisztaságával. Az épületek tervezésében azonban bizonyos egyhanguság tapasztalható. Valamennyiben, a legkisebbekben is, mezzanino, félemeleti galéria van, ugy hogy az olvasóknak állandóan fel-le kell járkálniok. Ez a megoldás jelent bizonyos helymegtakaritást, viszont a szorosság benyomását kelti. Néha szinte szük folyosón érzi magát az ember. A lefelé menő mezzaninok, amelyeket talán Aalto vipuri könyvtára inspirált, a divatosak. Cikkiró láthatta Alvari Aalto mütermében az uj helsinki központi könyvtár terveit, amelyeken némi megdöbbenéssel 5 lefelé vivő mezzaninót számolt meg. Ez talán mégis tulzásba vitele egy eredetileg jó ötletnek. Mindent összevéve, a finn könyvtári épitkezés ugyan elragadó a részletekben, de félő, hogy megreked a rutinos megoldásokban. Jó lenne, ha a finn épitészek tanulmányoznak a Dániában és Nagy-Britanniában épült ujabb kis könyvtárakat.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A legérdekesebb könyvtár, amelyet szerző Finnországban látott, nem közművelődési könyvtár, hanem a Helsinki Egyetem Diákszövetségének a könyvtára. Csak a hallgatók használhatják, akik idejönnek dolgozni és üdülni. Érdekessége, hogy nem az egyetemhez tartozik, hanem a diákszövetséghez s ez is irányitja. Az 1955-ben megnyilt uj épületet országos gyüjtésből emelték. Állománya 140 000 kötet. Az olvasótermek 200 hallgató befogadására alkalmasak. Itt is megtaláljuk az elmaradhatatlan galériát, de a ferdén egymáshoz támasztott könyvespolcok csökkentik az egyhanguságot. A butorzat szinte fényüző, a karosszékek rendkivül kényelmesek, s ez eddig az egyetlen könyvtár, ahol szerző a kutatófülkékben az iróasztalon és ülőhelyen kivül diványt is látott.

Az uj finn könyvtári törvény hatékonyságát két év után még nem lehet megitélni. A könyvtárosok mindenesetre telve vannak a máris kitünő könyvtári szolgálat tökéletesitésére vonatkozó tervekkel. Legnagyobb nehézségek a személyzet toborzása és képzése terén vannak. Bár a fizetések kielégitőek, kevés a jelentkező. Kénytelenek a könyvtárak nyitvatartási idejét a rendelkezésre álló munkaerők szerint korlátozni. A könyvtárosok munkaereje maximálisan igénybe van véve. Sok könyvtáros teljesen egyedül dolgozik, még egyes helsinki fiókokban is. Az is baj, hogy a sok kis önálló könyvtárból nehéz lenne nagyobb szakgyüjteményeket kialakitani - pl. zenei könyvtárat - s ugyancsak nehéz lenne ilyen szakgyüjtemények számára szakképzett személyzetet toborozni.

A regionális központi könyvtárak létrehivása kedvező intézkedés ebből a szempontból: elősegiti szakgyüjtemények kialakitását. Ezzel a problémával különben a világ valamennyi modern könyvtári hálózatának meg kell birkóznia. Finnország mindenesetre jól megoldotta az alapvető feladatot: az egész lakosság számára hozzáférhető könyvtári hálózatot teremtett. /MÁ./

LÁTOGATÁS A HELSINKI EGYETEMI KÖNYVTÁRBAN

Vallinkoski professzor könyvtárigazgató meghivására Peter Genzel, a Deutsche Staatsbibliothek gyarapitási osztályának vezetője és Heinz Wegehaupt, az ifjusági és gyermekkönyvosztály vezetője 1964. május 27 - junius 7. között látogatást tettek a Helsinki Egyetemi Könyvtárban. A látogatásnak elsősorban az volt a célja, hogy a könyvtár gazdag másodpéldány anyagából - amely a Helsinkitől 150 km-re lévő Urajärvi Tároló Könyvtár tömör raktáraiban van elhelyezve - a Deutsche Staatsbibliothek számára válogassanak. Egyuttal alkalmat nyujtott ez a látogatás a finn könyvtárügy strukturájának és munkamódszereinek alaposabb megismerésére és a finn-német csere-kapcsolatok megerősitésére.

(Mitt. Wiss. Bibl. DDR. 2.Jg. 1964. 7.no. 85.p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

REFERÁTUMOK

HANGFELVÉTELEK KÖTELESPÉLDÁNYAINAK BESZOLGÁLTATÁSA

Dépôt légal des oeuvres phonographiques. = B. Bibl. Fr. 9. ann. 1964. 2. no. 68-69. p.
Hangfelvételek kötelespéldányainak beszolgáltatása [Franciaországban]. - Az 1963. aug. 1.-én kelt 63-796. számu francia rendelet. (Journal Officiel. 1963. aug. 6. 7283. p.)
(12.52)
(13.35)

Az 1963. aug. 1.-én kelt 63-796. számu francia rendelet a fonográfikus müvekre (hangfelvételekre) is kiterjeszti az 1943. jun. 21.-i köteles példány törvény hatályát.

1.szakasz. E törvény elsö szakaszának, amely módositja a köteles példány beszolgáltatás addigi rendszerét, a hangfelvételekre való alkalmazása értelmében minden eladás, szétosztás, bérbeadás vagy reprodukció utján nyilvános forgalomba kerülö fonográfikus mü alávetendő a köteles példány beszolgáltatással kapcsolatos formaságoknak. Fonográfikus mü alatt értendő mindenféle hangfelvétel, bármilyen anyagra történt és bármilyen technikával készült is.

2.szakasz. A kötelespéldányt a Phonothèque Nationale-nak (Nemzeti Hanglemeztárnak) kell beszolgáltatni, abban a formában, ahogy a hangfelvételt gyártották, forgalomba hozták stb. vagyis a hozzá tartozó tasakban, dobozban, kötésben ill. kisérő szöveggel.

3.szakasz. Az 1943. jun. 21.-i törvény 6. és 8. szakasza értelmében a köteles példány beszolgáltatás az előállitót és a kiadót terheli, akik egy-egy teljes példányt tartoznak a Phonothèque Nationale-nak a forgalombahozatal elött beszolgáltatni, az 1960. nov. 21.-i rendeletben megszabott felvételek között. Ha u.-az a természetes vagy jogi személy az előállitó és a kiadó, mind a 2 köteles példány beszolgáltatása őt terheli. Az importált hangfelvételek is alá vannak vetve a köteles példány beszolgáltatás formaságainak. Minden uj kiadást, még ha részleges is, ugyanugy be kell szolgáltatni, mint az eredeti müvet.

4. szakasz. A két köteles példányt közvetlenül vagy postán lehet beszol-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

gáltatni, utóbbi esetben a küldemény portómentességet élvez, az 1943. aug.4.-i rendeletben megállapitott feltételek között.

5.szakasz. Az állandó ellenörzést a köteles példány beszolgáltatás állami főfelügyelője végzi; az ő feladata az 1943. jun. 21.-i törvény 12.és 13. szakaszában megállapitott peres eljárás meginditása.(MÁ)

FINNORSZÁG ELSŐ KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

JÄRVELIN, Ilmi: La première bibliotheque centrale finlandaise. = B. Unesco Bibl. 18. vol. 1964. 2. no. 105-106. p.
Az első központi könyvtár Finnországban. (3.4)

Az 1960. márc. 1.-én létrehivott Észak Karélia a legfiatalabb finn tartomány. Székhelye, Joensuu, az egyetlen nagyobb város (30.000 lakos) a 21.000 km^2 területü, 204.000 lakosu tartományban. Ebben a városban akarják felállitani Kelet-Finnország egyetemét s akkor a központi könyvtár - legalább is kezdetben - az egyetemi könyvtár funkcióját fogja betölteni. A városi könyvtár 1962-ben lett központi könyvtárrá, mindazokkal a funkciókkal, amelyeket a többi skandináv országban a központi könyvtárak gyakorolnak: kölcsönzés - főleg nevelő céllal - elsősorban saját állományukból, másodsorban más könyvtárakéból (szükség esetén külföldről) a falusi könyvtáraknak, helyi szerveknek, iskoláknak; a helyi kiadványok gyüjtése; évenként egyszer a tartomány könyvtárosainak összehivása.

A Finnországban tartományi könyvtárnak nevezett központi könyvtárak hálózatát az 1962. ápr. 1.-i törvénnyel hivták létre. Eddig 10 városi könyvtár kérte a kormánytól központi könytárrá szervezését. Joensuu az első és eddig egyetlen, amelynek kérését teljesitették. (MÁ)

PERIODIKUMOK UJ KÖZPONTI KATALÓGUSA AZ NDK-BAN

Der Standortkatalog der in der DDR vorhandenen Bestände an Zeitungen und Zeitschriften aus der Zeit vor 1945. = Bibliothekar. Berlin. 18. Jg. 1964. 3.no. 316. p.
Az NDK könyvtárainak és leváltárainak központi lelőhelynyilvántartása (katalógusa) az 1945 előtt megjelent ujságokról és folyóiratokról. (1.43)

A lipcsei Karl Marx Egyetem zsurnalisztikai fakultása megkezdte az 1945 előtt megjelent használaton kivüli ujságok és folyóiratok központi lelőhelynyilvántartásának elkészitését. A jelenleg 7000 cimből álló cimjegyzék cédulakatalógus formájában már rendelkezésre áll a fakultás archivumában.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A katalógus az NDK 160 könyvtárának és levéltárának állománya alapján készül. 1945 után megjelent ujságokat csak akkor vesznek fel, ha megjelenésük időközben megszünt. A folyóiratok közül a nagyobb közönségnek szóló, publicisztikai jellegüeket veszik fel, nem veszik fel a természettudományos, müszaki és speciális szakfolyóiratokat. Nyilvántartja a katalógus a népszerü tudományos folyóiratokat, a honismeret, történelem és általános érdekü közgazdaság területéről. Ugyancsak felveszik a cimjegyzékbe a szakszervezeti és üzemi lapokat. A katalógus betürendes.

A katalógus több puszta cimjegyzéknél. Használhatósága növelésére az alábbi adatokat is felveszik: cimváltozás, alcim, közreadó, kiadó, kiadás helye, megjelenés módja. (MÁ)

KÜLÖNLEGES KÉPZETTSÉGÜ KÖNYVTÁROSOK A VILÁGKIÁLLITÁSON

Grant made to American Library Association to aid staffing of "Library/USA" at World's Fair. = CLR Recent Develop. 1964. 124. no. [1] p.
ALA segély a New York-i Világkiállitás Library/USA pavillonja személyzetének kiképzésére.
(1.7)
(4.4)

Az ALA 20 000 dolláros segélyt biztositott a New-Yorki Világkiállitás "Library/USA" pavillon személyzete kiképzésének céljára.

Ez az adomány, amely 20 ösztöndijat tesz ki, annak az 55 000 dolláros adománynak kiegészitésére szolgál, amelyet a magánipar, a könyvtáros-szövetségek és egyéb magán-, köz-, és állami források juttatnak erre a célra. Összesen 200 000 dollárra lesz szükség ahhoz, hogy 288, ill. még ennél is több hivatásos könyvtáros kiképzésének költségeit fedezni tudják. Ilyen létszámu személyzetre van ugyanis szükség annak a könyvtári kiállitásnak üzemben tartására, amely az 1964. áprilistól októberig és 1965-ben ugyanerre az időszakra nyiló billió-dolláros kiállitáson müködik.

Az ország minden részéről erre a célra kiválasztott könyvtárosok New-Yorkban két hetes intenziv kiképzésben részesülnek. A kiképzésben a következő területek szerepelnek: a "Library/USA" pavillon müködése elvi alapjainak megismerése, az elektronikus adat-feldolgozóberendezések és a könyvtári müveletekhez alkalmazott technikák ismerete és jelentőségük a könyvtárak müködése terén. Azt remélik, hogy ez a kiképzési idő és a vásár alatt szerzett tapasztalat mind a személyzet tagjainak, mind pedig a személyzet munkaadó-könyvtárainak hasznára fog szolgálni.

A "Library/USA" pavillon kb. 700 négyzetláb területet foglal el. Benne ilyen részlegek szerepelnek; felvilágositó-szolgálat, számológép- és közlőbe-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

rendezések osztálya, - korszerü gyermekkönyvtár és felnőttek céljaira szolgáló olyan olvasóterem, amelyik a Fehér Ház ujonnan összeállitott könyvgyüjteményeinek pédányait tartalmazza. Az Univac 490 Real-Time Computer System fog tájékoztatást adni olyan tárgyak területén, amelyek a pavillon jelmondatának: "nagyságra törés" tárgykörébe vágnak; ez a terület a nemzet történelmének és fejlődésének széleskörü áttekintését fogja magában foglalni.

KÖNYVTÁRI ELŐADÁSOKAT MINDEN EGYETEMI HALLGATÓ SZÁMÁRA

LACY JONES, Virginia: Educational exchange. = Libr. J. 88. vol. 1963. 16. no. 3178-3189. p.
Oktatásügyi csere. - A tanitóképző- és tanárképzőintézetek hallgatói is hallgassanak könyvtárügyi előadásokat!
4:3374 (1.7) (9.8)

A könyvtárosiskolák egy idő óta tisztában vannak vele, milyen nagy jelentőségü dolog az, ha hallgatóik a szorosan vett könyvtárügy területén kivül eső, de vele kapcsolatban álló tudományszakokba is betekintést nyernek. A könyvtárosjeloltek tehát - érdeklődésüknek megfelelően - más előadásokat is hallgathatnak. Igy pl. az olyan növendék, aki főiskolai könyvtárban szeretne elhelyezkedni, a magasabb foku oktatás körébe vágó kollégiumokat, a közmüvelődési könyvtár iránt érdeklődő pedig államtudományi és közigazgatási előadásokat vehet fel szaktárgyai mellé.

Sajnos, nem mutatkozik ugyanilyen megértés a rokon szakok részéről a könyvtárüggyel szemben. Nagyon ritkán fordul csak elő, hogy más szakos egyetemi hallgatók könyvtárosszakos előadásokat is hallgatnak. Pedig az lenne a helyes, ha a főiskolai hallgatók kivétel nélkül valamennyien betekintést nyernének a bibliográfia és az irodalomkutatás, valamint a tömegtájékoztatás alapstudiumaiba. Ezen felül a humán főszaku hallgatók könyvtártörténeti, a társadalomtudományi és természettudományi hallgatók pedig a társadalomtudomány és a természettudományok irodalmára vonatkozó előadásokat is hallgathatnak. Ugyanigy az angol és amerikai irodalommal foglalkozó diákok a gyermekirodalom történetét is tanulmányozhatnák.

Legnagyobb mérvü együttmüködésre azonban az oktatás, a nevelés terén lenne szükség. A könyvtárosiskolák itt is megtesznek minden tölük elhetőt. Azok a növendékek ui., akik iskolai könyvtárosok kivánnak lenni, három csoportba tartozó előadásokat hallgatnak:

1/ általános jellegü könyvtárügyi előadásokat, mint pl. állománygyarapitás, felvilágositó szolgálat, bibliográfia, könyvtárigazgatás, katalogizálás, könyvtörténet, könyvtártörténet, kutatási eljárások, tájékoztatás;

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

2/ szorosan vett iskolai könyvtári kollégiumokat, mint pl. iskolai könyvtár-vezetés, a gyermekek és serdülők olvasás-érdeklődése, olvasmány-anyaga;

3/ a nevelés és oktatás területéről való minden olyan előadást, ami a leendő iskolai könyvtárost segitheti feladata ellátásában, a nevelési elvek és eljárások megértésében, a tanterv készitésében, a gyermeki lélek és érdeklődés megismerésében.

Az általános iskolai és középiskolai könyvtáros igy tantestülete többi tagjával minden vonatkozásban egyenlő értékü pedagógus kiván lenni. Ezzel szemben a tanitóképző és tanárképző intézetek hallgatói ugy jutnak oklevelük birtokába, hogy sokszor fogalmuk sincs az iskolai könyvtárak jelentőségéről, értékéről, szerepéről. Ezért is részesülnek az iskolai könyvtárosok feladatuk végzése során olyan kevés megértésben, megbecsülésben és támogatásban az iskolák vezetői és a pedagógusok részéről. Ennek hiányában a tanulók sem kapnak reá olyan mértékben az olvasásra, a könyvtár használatára, mint az egyébként természetes és kivánatos lenne.

AZ "IRÁSTUDÁS" VILÁGÉVE?

World literacy year? = Liaison. 1964. May. 25. p.
Irástudás világéve? - A Library Association elnökének javaslatai Délkelet-Ázsia könyvtári rendszerének kiépitésére.
(3.4)
(9.61)

Az angol Library Association (Könyvtáros Szövetség) elnöke egy könyvtáros-konferencián a következő gondolatot vetette fel: "Igen üdvös dolog lenne, ha a fejlett országok szervezetei, emberbaráti egyesületei és nevelésügyi intézményei közösen dolgoznának ki hatekony tervet az irástudatlanság felszámolására. Bár nem tudom, ehhez mennyi pénzre volna szükség, bizonyosra veszem azonban azt, hogy egy millió fonttal Délkelet-Ázsia könyvtári hálozatait életképessé lehetne tenni. Ezzel ki lehetne küszöbölni azt a pénzpocsékolást, ami jelenleg ezen a téren folyik, olyan könyvtári rendszert lehetne felállitani ami érdemes lenne e támogatásra."

"Véleményem szerint" - folytatta - "tulajdonképpen talán nem is a pénzhiány okozza a legfontosabb problémát. Hiszen a Délkelet-Ázsiai államok nagy összeget költenek a nevelésre. Ennek már 5 %-a is - ha megfelelő felhasználást nyer - alapul szolgálhatna a könyvtárak helyes müködésének biztositására."

"A legvigasztalanabb a dologban az, hogy az ezen a területen ilyen célból elköltött pénz javarésze veszendőbe megy. Mert Indiában és Pakisztánban

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

tul sok a könyvtár, nem pedig tul kevés. Az emberbarát intézmények egyremásra létesitik a könyvtárakat, sokszor mindössze kőhajitásra egymástól. Könyvtárakat állitanak fel az egyes szakminisztériumok. . . . . községfejlesztő egyesületek, vidékfejlesztő programok, nevelésügyi hatóságok. Az elindulásban nincsen hiba, mivel azonban törvényhozás utján nem biztositják további müködésüket, vagy csipkerózsika álomba merülnek, vagy pedig - mihelyt a lelkesedés első időszaka elmult - teljesen meg is szünnek."

"Arra kell tehát törekedni", - a szerző szerint - "hogy a felesleges párhuzamos munka mellőzésével az olyan szervek, mint az Unesco, a Ford-Alapitvány, a Colombo-Terv, az Ázsia-Alapitvány és a hozzájuk hasonló szervezetek együttesen dolgozzanak ki valamilyen hosszabb lejáratu, 5 éves tervet. A délkelet-ázsiai államoknak pedig, mint pl. Indiának, Pakisztánnak, Ceylonnak és Burmának, törvényhozás utján kell a könyvtárak müködését biztositani és könyvtárügyi főhatóságokkal biztositani helyes vezetésüket."

"Minden ilyen erőfeszités megérné a fáradságot. Aki ugyanis dolgozott mint könyvtáros ezekben az államokban, azt szinte megdöbbenti az a könyvéhség és tudásvágy, amivel ott találkozik. Sokkal nagyobb mértékben mutatkoznak ennek jelei, mint a fejlettebb országokban." (BZ)

KÖNYVTERJESZTÉS ALBÁNIÁBAN

La diffusion du livre en Albanie. = B. Unesco Bibl. 18.vol. 1964.2.no. 104. p.
Könyvterjesztés Albániában. (2.) (13.3-4)

1963. jun. 3-án volt Tiranában sz első országos könyvterjesztési konferencia, amelynek összehivását különféle rendezvények előzték meg (iró-olvasó találkozók, könyvkiállitások, irodalmi délutánok stb.).

A konferencia elkészitette a könyvterjesztés érdekében kifejtett tevékenység mérlegét, amelynek eredményeiről az alábbi számok tanuskodnak:

Mig 1938-ban 61 mü jelent meg Albániában, összesen 183.000 példányban, az 1962-ben megjelent 500 mü összes példányszáma 3,147.000 volt. Jelenleg tehát évenként, lakosonként átlag 22 könyvet adnak ki, ami megfelel a világátlagnak.

A könyvtárak, amelyek különösen fontos szerepet töltenek be a könyvterjesztésben, jelentékenyen kibővitették hálózatukat. Mig 1938-ban 5 könyvtár volt egész Albániában, ma 1500 állami és tömegszervezeti könyvtár müködik a városokban, üzemekben és községekben. 3-3 községre 1-1 könyvtár jut.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A politikai jellegü kiadványokon és az albán irodalmi alkotásokon kivül ma albán nyelven olvasható a világ valamennyi országának irodalma, klasszikusok és modernek, az ókortól napjainkig.

A gyermekirodalom is komoly fejlődést mutat. Az 1945 és 1962 között kiadott gyermekkönyvek összes példányszáma: 2,600.000. (MÁ)

A FEHÉR HÁZ UJ KÖNYVTÁRA

New White House library to include 1 780 titles. - Libr. J. 88. vol. 1963. 16. no. 3180-3181. p.
A Fehér Ház uj könyvtára 1 780 müből áll. - Amerikai szerzőktől származó reprezentativ müvek kézikönyvtára.
4:3714 **(3.7)**

Az Amerikai Egyesült Államok elnökének személyes használatára a Fehér Házban eddig az un. Home Library (Házi Könyvtár) szolgált, amelyet az Amerikai Könyvkereskedők Szövetsége - a könyvkiadókkal karöltve - állit össze mintegy 30 év óta az egyes elnökök megválasztása alkalmával. Ezen a könyvtáron kivül most olyan kézikönyvtárat is fel fognak állitani, amely tartalmazni fogja a legreprezentativabb müveket az Amerikai Egyesült Államok történetének minden időszakából.

A könyvtár müveinek jegyzéke összesen 1780 cimet tartalmaz. A munkák 32 szakcsoportból, nevezetesen a történelem, az irodalom, az irodalomtörténet, nyelv, biográfia, földrajz, társadalom, politika, természettudomány, orvostudomány, nevelés, vallás, filozófia, pszichológia, hirközlés, ujságirás, folklór, zene, müvészet és épitészet, jog, utazás, sport, és szórakozás területéről tevődnek ki.

Kiválogatásuk két kizáró szempont tekintetbe vételével történt:

1/ a szerző - néhány klasszikus mütől eltekintve - csak amerikai állampolgár lehet;

2/ nem lehet élő regényiró vagy költő. A könyvtár állományát adakozás utján állitják össze.

NEMZETKÖZI SZERVEZETEK KIADVÁNYAI NÉMET KÖNYVTÁRAKBAN

LANSKY, Ralph: Veröffentlichungen internationaler Organisationen in deutschen Bibliotheken. = Z. Bibl. Bibliogr. 11. Jg. 1964. 2. no. 87-98. p. Bibliogr. 87. p.
Nemzetközi szervezetek kiadványai német könyvtárakban. - A szervezetek (röviditésük, teljes nevük és székhelyük) s kiadványaik nyugat-németországi lelőhelyei (szigla, név, cim) jegyzéke. **(1.43)**

A nemzetközi szervezetek jelentősége egyre nő s vele nő a kiadványaik iránti érdeklődés. E kiadványok felhasználását az általános tapasztalat szerint igen megneheziti, hogy könyvtári lelőhelyük kevéssé ismert.

Ezért a Zeitschrift für Bibliothekswesen u. Bibliographie 1964. évi 2. füzetében- maguktól a szervezetektől és a könyvtárosoktól nyert információk a-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

lapján összeállitották és közölték e kiadványok németországi könyvtári lelőhelyét.(Az NDK könyvtárai közül a Deutsch Staatsbibliothek és a Deutsche Bücherei szerepel a lelőhelyek közt.) Miután a lista a könyvtárközi kölcsönzés számára készült, nem csak a tulajdonképpeni "depositary library"-k szerepelnek rajta, hanem valamennyi könyvtár, amelyik a nemzetközi kiadványokat ajándék, csere vagy vétel utján rendszeresen kapja.

Kölcsönző és praesens könyvtárak egyaránt szerepelnek a listán (utóbbiak kurzivval szedve). Az intézeti könyvtárak általában nem kölcsönöznek, de többnyire be vannak rendezkedve fénykép - vagy mikromásolat készitésére.

A nemzetközi szervezetek áttekinthetetlenségig nagy számára tekintettel az összeállitás a legfontosabbakra korlátozódik. 25 szervezet szerepel a listán, röviditésük betürendjében (utalások is vannak többnyelviüség esetén.) A röviditett név alatt a teljes név (több nyelvü névforma esetén valamennyi) és a székhely. A 25 szervezet a következö 12 város közt oszlik meg: Bécs, Bern, Brüsszel, Genf, Hága, London, Luxemburg, New York, Párizs, Róma, Strasbourg, Washington. A jobboldali hasábban találjuk egymás alatt felsorolva a lelőhelyek szigláját(számjelet, vagy a várost jelző betüjelet és számjelet), a könyvtár nevét és cimét.(MÁ)

GÉPESITÉSI KISÉRLETEK NYUGAT-NÉMET KÖNYVTÁRAKBAN

OERTEL, Dieter: Sitzungen des Bibliotheksausschusses der Deutschen Forschungsgemeinschaft am 28.2-1. 3., 26.6. und 24. 10. 1963. = Z. Bibl. Bibliogr. 11. Jg. 1964. 2. no. 112-114. p.

A Deutsche Forschungsgemeinschaft könyvtári bizottságának ülései. 1963. febr.28-márc. 1., jun. 26., okt. 24.

A Deutsche Forschungsgemeinschaft könyvtári bizottsága 1963-ban tartott tanácskozásain egyik központi kérdés volt, nem lehetne-e bizonyos könyvtári munkafolyamatokat adatfeldolgozó berendezések alkalmazásával racionálisabban elvégezni.

A Bochumi Egyetemi Könyvtár a betürendes katalógus területén fogja ezt a kérdést tanulmányozni, a berlini Müszaki Egyetem Könyvtárában pedig a kölcsönzési munkafolyamatokkal kapcsolatos nyilvántartások mechanizálását tanulmányozzák. Mind a két kisérletre a Deutsche Forschungsgemeinschaft bocsátja rendelkezésre a szükséges hiteleket.

A bochumi kisérlet - a Darmstadti Számitóközponttal együttmüködésben - már folyamatban van. A berlini Müszaki Egyetem Könyvtárában ellenben a szükséges készülékek leszállitásának hosszadalmassága miatt csak jövő tavasszal kezdik meg a kisérletet. A Karlsruhe-i Müszaki Főiskola Könyvtárában is előkészitenek egy kisérlet-tervet, a berlinihez hasonló céllal, de némileg más módszerekkel.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

E kisérletek tapasztalatai ki fogják majd egésziteni néhány szakkönyvtár lyukkártya-vezérlésü irógépek felhasználásával kapcsolatban szerzett tapasztalatait. (MÁ.)

AZ ETO KIADÁSÁNAK GÉPESITÉSE

Mechanization of U(niversal) D(ecimal) C(lassification) system. = Sci. Inform.Notes. 5. vol. 1963. 4. no. 9. p.
Az ETO kiadásának gépesitése.
4:3899
(4.481)
(13.3)
(7.22)

Az American Meteorological Society - a National Science Foundation támogatásával - kisérletet végez annak megállapitására, nem lehetne-e az ETO publikálásait gépesiteni. A gondolat felvetésének az az elégedetlenség az oka, hogy a javitott és korszerüsitett táblázatok közzétételére eddig csak igen nagy, 10-12 évi időközökben került sor. Az eddig végzett kisérletek során az ETO egy kiragadott részét először kézzel, majd tabulátorokkal s végül elektronikus számológépekkel készitették. Mivel ezek a kisérletek biztatóknak látszottak, most azt a célt tüzték maguk elé, hogy az ETO két reprezentativ szakterületének gépi uton való összeállitását, szerkesztését , lyukszalagra való átvitelét, programozását, azután kinyomtatását s ennek az eredménynek kielemzését végezzék el három vagy még több nyelven.

TUDOMÁNYOS KIADVÁNYOK SZERKESZTÉSE SZÁMITÓGÉPPEL

Role of the computer in scientific publishing studied. = Sci. Inform. Notes. 5. vol. 1963. 4. no. 8. p.
Az American Chemical Society egyik vizsgálatának témája: hogy alkalmazható a számitógép tudományos cikkek közreadásánál.
4:3922
(4.481)
(13.3)

Az Amercan Chemical Society a National Science Foundation anyagi támogatásával un. robot betüszedő kialakitásának lehetőségeit tanulmányozza, tudományos kiadványok közzétételéhez. A kisérletek során először azt vizsgálják, miképpen lehet elektrónikus számológép-berendezést fényszedőgéppel összekapcsolni, amely a kiszedett anyagot - sokszorositás végett - elektrónikus uton viszi át filmre, - majd olyan lyukszalagos irógéppel kapcsolják össze a számológépet, amivel az eredeti kézirat felvehető és tárolható.

KATALOGIZÁLÁSI EGYÜTTMÜKÖDÉS AZ USA-BAN

Program for shared cataloging to be developed by ARL. = Libr.J. 89. vol. 1964. 5. no. 1046. p.
Az Association of Research Libraries programja a katalogizálás terén megvalósitandó együttmüködésre.
(1.4)
(7.)

Az Association of Research Libraries-be (Tudományos Könyvtárak Szövetsége) tömörült, 74 amerikai egyetemi és tudományos könyvtár 1963 január 26-án Chicagóban tartott 63. évi konferenciáján többek között a katalogizálás együttmüködésen

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

alapuló elvégzését határozta el. Az említett könyvtárak állománya összesen több mint 4 750 000 kötetre rug. A katalogizálás terén való elmaradás kb. 1 267 500 kötetet tesz ki. A mult évben összesen kb. 18 millió dollárt fordítottak cimleirásra. A kiküldött bizottság most tanulmányozza, miképpen lesz a katalogizálás munkájának arányos megosztása az egyes könyvtárak között a legelőnyösebb. A legszerényebb számitással is kb. egy millió dollár lesz évente ezen a téren megtakaritható.

HIVATALOS FOLYÓIRAT LETT A "MECHANICAL TRANSLATION"

MECHANICAL TRANSLATION DEVOTED TO THE TRANSLATION OF LANGUAGES WITH THE AID OF MACHINES.
Cambridge, Mass. Massachusetts Institute of Technology. 1(1954)-
1. vol. 1954. 1-3. no. 57 p.
2. vol. 1955. 1-3. no. 49 p.
3. vol. 1956. 1., 3. no.
4. vol. 1957. 1/2-3. no. 83 p.
5. vol. 1958. 1-3. no.+5 year index. 135 p.
6. vol. 1961. 111 p.
7. vol. 1963. 1-2. no. 70 p.
8. vol. 1964. 1. no. 51 p.
P 750

A Mechanical Translation c. folyóirat az 1964-es 8. évfolyamtól kezdve az Association for Machine Translation and Computational Linguistics (Gépi Forditási és Matematikai Nyelvtudományi Szövetség) hivatalos folyóirata lesz. Az erről szóló határozatot a Szövetség 1964. évi konferenciáján Bloomingtonban (Indiana) hozták. Feltételezhető, hogy ez a megegyezés nagy mértékben hasznára lesz mind a tagoknak mind pedig az előfizetőknek. A 7. kötetben csak két szám jelent meg, az 1964. évi 8. kötetben azonban 4 szám fog megjelenni.

KATALOGIZÁLÁSI PROBLÉMÁK AZ NDK-BAN

OSMANN, Silvia: Vortrag über Katalogisierungsprobleme. = Mitt. Wiss.Bibl. DDR. 2. Jg. 1964. 3. no. 31. p.
Előadás a katalogizálás problémáiról. - Heinrich Roloff előadása a Deutsche Staatsbibliothek-ban.
(7.1)

A Deutsche Staatsbibliothek könyv- és könyvtártudományi előadásainak keretében Heinrich Roloff, a katalogizálási osztály vezetője, a katalogizálási szakbizottság elnöke, 1964. február 6-án előadást tartott a következő témáról: A nemzeti katalogizálási szabályok fejlődése

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

az 1961-ben, Párizsban tartott nemzetközi katalogizálási konferencia ajánlásai alapján.

Az előadó röviden ismertetve a konferencia előkészitését, célkitüzését és lefolyását, hangsulyozta a katalogizálás alapelveiben való nemzetközi megegyezés nagy jelentőségét. A továbbiakban behatóbban foglalkozott azokkal a párizsi ajánlásokkal, amelyek eltérnek az érvényben lévő német szabályoktól (testületi szerzők, speciális utalók helyett melléklapok használata). Végül vázolta azokat a feladatokat, amelyek világszerte a könyvtárosokra várnak a katalogizálási szabályok átdolgozásában.

Legkevesebb változtatásra a szovjet szabályzatban lesz szükség. A német nyelvü országok könyvtárosainak ellenben teljesen uj szabályzatot kell kidolgozniok, amelynek bevezetése a nagy tudományos könyvtárakban a legtöbb esetben a régi betürendes katalógus félbeszakitásával jár. Tekintettel arra, hogy a lipcsei Deutsche Bücherei-nek már 1966. januártól az uj szabályzat szerint kell dolgoznia, hogy a Deutsche Bücherverzeichnis öt éves kumulációja 1970-ben már az uj formában jelenhessen meg, a könyvtárosokra óriási munka vár.

A könyvtári köröknek e téma iránti élénk érdeklődésére mutat, hogy a Deutsche Staatsbibliothek kulturterme zsufolásig megtelt, s az előadást élénk vita követte. Az előadást egyébként a Zentralblatt für Bibliothekswesen is közölni fogja. (MÁ.)

HULIGÁNTÁMADÁS KÖNYVTÁRAK ELLEN

Brooklyn public library branches suffer attacks of vandalism. = Libr. J. 89. vol. 1964. 7. no. 1573-1574. p.
A Brooklyni-i Közmüvelődési Könyvtár fiókjai vandál pusztitások áldozatai.
(9.)

Az utóbbi időben mind gyakrabban fordul elő, hogy kisebb-nagyobb huligáncsoport behatol egy-egy könyvtárba, s ott vandál pusztitást végez. A mult évben a Life, 1964 januárjában a Reader's Digest közölt részletes beszámolót ilyen jellegü eseményekről.

1964 márciusában a St. Paul (Minn.) Public Library és a Brooklyn (N.Y.) Public Library hiradója közöl ilyen pusztitásról szóló hosszu cikket. A Brooklyn-i Közmüvelődési Könyvtár öt fiókkönyvtárát érte az utolsó öt hónap folyamán ilyen támadás. Az egyik fiókkonyvtárban pl. a január 26-27-i weekend alkalmával feltételezhetően fiatalkoruakból álló huligáncsoport feldöntötte a polcokat, iróasztalokat, széttépte a könyvek egy részét, a kataloguscédulákat szétszórta a padlózaton. Ugyanott egy más alkalommal 10 kg-os betontömböt dobtak be a kirakatablakon át. Egy másik Brooklyn-i fiókba 40-45 fiukból, leányokból álló csoport hatolt be közvetlenül a zárásidő előtt. Itt is feldöntötték a buto-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

rokat, leseperték a polcokról a könyveket. A rendőrség érkezése előtt sikerült azonban kereket oldaniok. Más helyütt pénzt loptak s rablást kiséreltek meg.

AZ IRÁSTUDATLANSÁG FELSZÁMOLÁSÁNAK KÖLTSÉGEI

The cost of literacy. = Libr. J. 89. vol. 1964. 7. no. 1515. p.
Mennyibe kerül az irástudatlanság felszámolása? (9.61)

Az Unesco 1963 december 10-én ünnepelte 15. évfordulóját annak a nevezetes eseménynek, hogy az ENSz elfogadta az Emberi Jogok Deklarációját. Egy nappal később, december 11-én, az ENSz Közgyülése elfogadta azt a 42 delegáció által benyujtott határozati javaslatot, amely felhivja a főtitkárt: "keresse annak utját-módját, miképpen lehetne az egész Földre kiterjedő kampány utján támogatni a nemzeti erőfeszitéseket az irástudatlanság felszámolására...."

A felnőttek irástudatlanságának felszámolására indított világ-kampányról az Unesco Chronicle 1964 januári száma számol be. A világ felnőtt irástudatlanainak száma - az ebből vett adatok szerint - több mint 700 millióra tehető. Ez a szám évenként 20-25 millióval gyarapszik. Egy felnőtt személy megtanitása az irásra és olvasásra - az egyes országok szerint - kb. 5.25 - 7.50 dollárra tehető. Az Ázsia, Afrika és Latin-Amerika államaiban lévő felnőtt analfabéták két-harmadának - egyelőre ennyinek tanitása van tervbe véve - irástudóvá való tétele kb. két billió dollárra rugna.

TÁJÉKOZTATÁSI ANYAG FELDOLGOZÓINAK EGYESÜLETE IZRAELBEN

Information Processing Association of Israel. = ICC Newsletter. 1964. 11. no. [4.] p.
Az izraeli Tájékoztatási Anyag Feldolgozók Egyesülete /IPA/. (1.62)

Az ICC Newsletter 1964. 11. számában rovatot nyitott a különböző országok tájékoztatási anyag-feldolgozók egyesületei munkásságának ismertetésére.

Az első ismertetés az izraeli Information Processing Association (IPA- Tájékoztatási Anyag Feldolgozók Egyesülete) müködéséről szól.

Az egyesületet 1956-ban létesitették minden olyan vállalat bevonásával.a mely lyukkártya-berendezéssel rendelkezett. A számológépek térhóditásával az egyesület munkaterülete is kibővült és átalakult. Az uj szabályzat (1962) már ezt az állapotot tükrözi.

Az egyesület rendeltetése:

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

1/ az automatizálás előmozditása a tájékoztatási anyag feldolgozása terén mind a tudományok, mind az ügyvezetés területén;

2/ a tájékoztatás-feldolgozás elméleti ismereteinek terjesztése;

3/ az adatfeldolgozó-berendezések hatásfokának növelése;

4/ a hasonló célokat követő belföldi és külföldi egyesületekkel való együttmüködés;

5/ az adatfeldolgozással foglalkozó szakemberek szaktudásának növelése.

Az IPA tevékenysége:

1/ szünpozionok, előadások rendezése;

2/ héber-nyelvü tájékoztató lap kiadása a külföldi irodalom ismertetésére;

3/ szakemberek(rendszer-elemzők, tervezők, programozók stb.) képzésének előmozditása;

4/ szakember-kataszter összeállitása, az utánpótlás megszervezése(jelenleg Izraelben kb. 35 vállalat dolgozik lyukkártya-berendezéssel s kb. 14 számológéppel. 10 ujabb számológépet most rendeltek meg.)

Az IPA tevékenységének egyik érdekes mellékhajtása, hogy kormányszervekkel karöltve - a vakok IBM lyukkártya-berendezések kezelésére való kiképzése terén már eddig is szép eredményeket ért el.

A Müvelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályának a könyvtárosok szakmai továbbképzéséről kiadott tájékoztatójában megjelent 1964/65. évi program alapján a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1965-ben a következő konferenciákat rendezte meg:

1965. ápr. 7. Müszaki fejlesztés - tudományos tájékoztatás. Előadó: Zentai Béla.

1965. ápr. 28-29. Az állománygyarapitás időszerü kérdései a megyei hálózatban.

Ebben az idényben előreláthatólag még két konferencia megrendezésére kerül sor:

1965. máj. 6., 20., jun. 5. (Budapest, Kossuth Klub). A három előadás- illetve beszélgetés-sorozat a humán és társadalomtudományok osztályozási kérdéseivel foglalkozik. Előadó és vitavezető: Babiczky Béla.

1965. máj. 17-18-19. (Tatabánya, Megyei Könyvtár). Téma: a tájékoztatásügy időszerü kérdései, különös tekintettel a közmüvelődési könyvtárakra. Előadók: Szentmihályi János, Bóday Pál, Barabási Rezső, Sallai István, Bezerédy István.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Röviden

A Szovjetúnió kormányának meghívására az Unesco Nemzetközi Bibliográfiai, Dokumentációs és Terminológiai Tanácskozó Bizottsága (Comité Consultatif International de Bibliographie, de Documentation et de Terminologie) 1965. ápr. 6-9-én Moszkvában tartotta 3. ülésszakát. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 31. p.)

■ ■

Az 1. Latin-Amerikai Reprográfiai Szemináriumot 1965 májusában rendezi az Unesco a São Pauolo-i Egyetemen (Brazilia), az egyetem és a Brazil Bibliográfiai és Dokumentációs Intézet (Instituto Brasileiro de Bibliografia e Documentaçao) közremüködésével. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 63. p.)

■ ■

Egy, az Egyesült Államok és a Szovjetúnió között 1964. febr. 22-én kötött csereegyezmény értelmében a Special Libraries Association-t (USA) bizták meg egy tudományos-müszaki tájékoztatási csere-program lebonyolításával. E program keretében az USA és a Szovjetúnió 6-6 szakkönyvtárosa tesz 3-4 hetes cserelátogatást a másik országban. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 65. p.)

A NATO 1965. jul. 12-13-án Hágában szemináriumot rendez a különböző tájékoztatás-visszakereső rendszerek értékelése tárgyában. A résztvevők számát 60 személyben korlátozták. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 63. p.)

Anglia

Háromnapos kémiai tájékoztatási tanfolyamot rendezett ez év februárjában a liverpooli müszaki főiskola és a közmüvelődési könyvtár. A tanfolyam célja az volt, hogy a könyvtárosokat és az iparban dolgozó vegyészeket bevezesse a kémiai irodalom feltárásának és a tájékoztatási anyag visszakeresésének módszereibe. (Aslib Proc. 17. vol. 1965. 1. no. 7. p.)

■ ■

A nyomtatás kulisszatitkai cimmel rendez kétnapos tanfolyamot az angol Szakkönyvtárak és Tájékoztató Hivatalok Szövetsége, mert ugy látja, hogy a könyvvel foglalkozóknak nagyon bizonytalan elképzeléseik vannak a könyv anyagi létrejöttének körülményeiről. A kézi- és gépi szedés, illusztrációs eljárások, könyvkötés és raktározási kérdések szerepelnek a programban. (Aslib Proc. 17. vol. 1965. 2. no. 33. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A Hertfordshire-i közmüvelődési könyvtár "Teenread" cimmel ajánló könyvjegyzéket inditott serdülők számára. A havonta megjelenő jegyzék elsősorban papirkötésü könyveket sorol fel. Máris vitatott népszerüsitő stilusával nem a felnőtteket, vagy irodalmilag müvelt fiatalokat, hanem éppen az eddig nem olvasó ifjúságot akarja megnyerni az olvasás és a könyvek számára. (Liaison. 1965. március. 20. p.)

Ausztrália

A Monash University-n (Clayton, Australia) tájékoztatás-tudományi tanszéket létesitettek. Az egyetem természettudományi fakultásának keretében 1965 óta müködő tanszék az oktató tevékenység mellett kutatásokat is végez, az egyetem Számitógép Központjával együttmüködésben. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 64. p.)

Német Szövetségi Köztársaság

A Deutsche Stiftung für Entwicklungsländer (Bonn) rendezésében 1964. október 19-24-én Nemzetközi Együttmüködési Konferenciát tartottak a fejlődő országok megsegitésére vonatkozó dokumentáció tárgyában. 11 ország és több nemzetközi szervezet 49 szakértője vett rajta részt. A konferencia célja: a segitséget nyujtó országok erőfeszitéseinek közös nevezőre hozása volt. (FID News B. 14. vol. 1964. 11. no. 43. p.)

Spanyolország

A madridi Levéltári és Könyvtári Főigazgatóság (Dirección General de Archivos Bibliotecas) által a Spanyol Nemzeti Könyvtárban 12 év óta rendszeresen szervezett dokumentáló-képző tanfolyamok helyettesitésére Dokumentáló-képző Intézetet (Escuela de Documentalistas) létesitettek, amely 1964. októberben kezdte meg müködését. A hallgatók két tanfolyam között választhatnak: az egyéves tanfolyam elvégzése a segéd-dokumentáló, a kétéves tanfolyamé pedig a dokumentáló cim elnyerésére jogosit. (Bibliogr. Doc. Termin. 5. vol. 1965. 2. no. 64. p.)

USA

"Nem csak szócséplés" volt a cime az ALA Szellemi Szabadságok Bizottsága rendezésében tartott kétnapos (1965. jan. 23-24) konferenciának. Hetvenöt könyvtároson kivül részt vettek a konferencián a nemzeti, munkás, vallási, nevelési és polgárjogi szervezetek képviselői. A napirenden többek közt a következő témák szerepeltek: "Olvasási szabadság és obszcénitás," "Előmozditja-e az olvasás a bünözést?" "Olvasási szabadság és faji problémák". (Wilson Libr. B. 39. vol 1964-1965. 6. no. 446. p.)

■ ■

Uj Dokumentációs és Tájékoztatási Központ létesült a University of Minnesota könyvtáros iskolája keretében. Az uj központ igazgatója Wesley C. Simonton az iskola tanára. A Center for Documentation and Information Retrieval feladata a tájékoztatási anyag beszerzésére, feldolgozására, tárolására és visszakeresésére vonatkozó kutatás és oktatás. (Wilson Libr. B. 39. vol. 1964-1965. 6. no. 449.p.)

■ ■

Nagyarányu és hosszulejáratú mikrofilmezési terv végrehajtásához kezdett hozzá a Minnesota állam-beli St. John Egyetem. Mikrofilmre veszi számos európai és közel-keleti kolostori könyvtár kéziratanyagát. Az amerikai tudósoknak és diákoknak igy először lesz lehetőségük arra, hogy ezeknek a gyüjteményeknek az anyagát tanulmányozhassák. (Aslib Proc. 17. vol. 1965. 1. no. 6. p.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

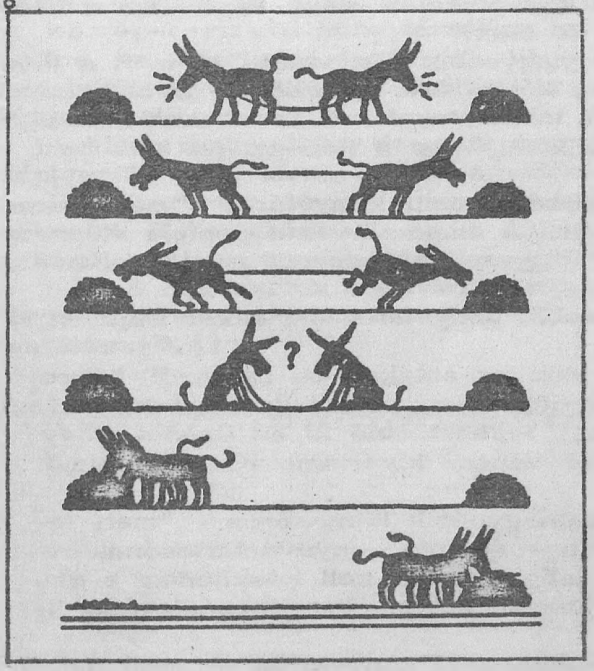
KÖNYVTÁROS

IMPORT HUMORT

Elnézést kérek, de könyvért hol kell bemenni?

(Libr. World. 65. vol. 1964. 765. no. 294. p.)

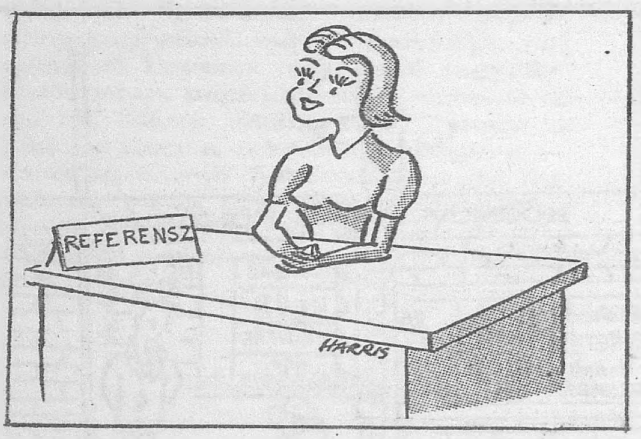
CASANOVA "KARTÁRS"

A Liaison 1964 juniusi száma (33.p.) tréfás kommentárral közli azt a levelet, amit egy amerikai könyvtáros intézett az American Special Libraries szerkesztőségéhez.

A levél irója a könyvtárosnak a közönség körében, az ujságok hasábjain általánossá vált karikatura alakját oly módon akarja kiküszöbölni, hogy javaslatot tesz annak a ténynek propagálására: Casanova is könyvtáros volt valaha. Ugy gondolja, ha a sikamlós történetek ismert főhőséről köztudomásuvá válik, hogy ezt a hivatást is betöltötte, akkor nemcsak kedvezőbb képet fognak az olvasók magukban a könyvtárosokról kialakitani, hanem az amerikai fiatalság is törni fogja magát a könyvtárakba s elözönli a könyvtárosiskolákat. Azt a körülményt, "hogy Casanova csak élemedett korában állt mint könyvtáros gróf Waldstein szolgálatába" - a levéliró véleménye szerint egyszerüen el kell hallgatni. A lényeg az, hogy Casanova is könyvtáros volt.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Nem uram, az igazgató értekezik, a helyettese másfél shillinges hiány után kutat, az osztályvezető plakátot tervez, a kölcsönző könyvtáros statisztikát készit. Én csak e héten léptem be, de szivesen segitek, ha tudok.

(Libr. World. 66. vol. 1965. 775. no. 178. p.)

A LEGKISEBB

OWER, Bernard O.: The littlest librarian. = Libr.J. 89. vol. 1964. 7. no. 1514–1516.p.
A legkisebb könyvtáros. – Karcolat. (1.0)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer három könyvtáros, akik egy nagy város egyik könyvtárában müködtek. A legnagyobbik könyvtáros nagyon intelligens adminisztrátor volt, akinek kisujjában volt a könyvtár vezetésének tudománya. A középtermetü könyvtáros nagyon rokonszenves propagandista volt, aki mindenkit meg tudott győzni róla, milyen nélkülözhetetlen a könyvtár a közönség szempontjából. A legkisebbik könyvtáros, bár csak ugy itta a tudományt, ami a másik kettőből feléje áradt, mégis arra volt leginkább kiváncsi, ami a könyvtár könyveinek fedőlapjain belül található.

Egy nap a legkisebbik könyvtáros kinéz az ablakon és igy szól:

"Nézzétek csak! Itt jön egy csomó középiskolás diák! Bizonyára a házifeladatukhoz keresnek anyagot. Ki lássa el őket?"

"Én nem érek rá", – szólt a legnagyobbik könyvtáros – "mert a jövő évi fejlesztési terven dolgozom, beleértve a két uj fiók épitését is. S az igazgatótanácshoz való előterjesztésnek részletes táblázatokat kell tartalmaznia, amelyek annak a területnek jellegzetességeit tüntetik fel, ahol a fiókokat fel kell majd állitani".

"Én nem érek rá", – szólt a középtermetü könyvtáros –"mert nekem meg arra a beszédemre kell készülnöm, amit a szakszervezet pénteki villásreggelijén mondok majd el erről a témáról: "Hogyan forradalmasithatja az olvasás a közösséget?"

"No, jól van" – mondta a legkisebbik könyvtáros – "akkor majd én látom el őket!" Szólt és el is látta őket.

Másnap a legkisebbik könyvtáros kinéz az ablakon és igy szól: "Erre felé tart egy aktatáskás férfi. Fogadni mernék, hogy valami üzletember, aki azt szeretné tudni, hogyan javithatná meg, vagy fejleszthetné ki az üzletét, vagy valami tudós, aki a mi állományunkból akar valamit kikeresni. Ki lássa majd el?"

"Én nem érek rá", – szólt a legnagyobbik könyvtáros – "mert jelentést kell irnom a könyvkölcsönzés audio – és foto – nyilvántartásának relativ előnyeiről, ehhez hozzávetőleges költségvetést is kell készitenem s azután javaslatot kell tennem az igazgatótanácsnak, milyen berendezést vásároljunk."

"Én sem érek rá" – szólt a középtermetü könyvtáros – "mert nekem

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

meg cikket kell irnom a helyi hirlap számára ilyen cimmel: "Nagy időkhöz méltó, lelkesitő olvasmányokat!", meg a Könyvtári Szemlének is be kell küldenem egy összefoglalást a mult év eseményeiről és az elért fejlődésről."

"No, jól van, - szólt a legkisebb könyvtáros - "akkor majd én látom el" s amit mondott, meg is tette.

Igy teltek-multak az évek. A legnagyobbik könyvtáros mind nagyobb meg nagyobb könyvtári hálózatokat igazgatott. A középtermetü könyvtáros neve ismertté vált könyvekről és a könyvtárakról elhangzott beszédei és közzétett irásai révén mind a könyvtáros-világ, mind a nagyközönség körében; az országos könyvtáros-konferenciákon is állandóan ott szerepelt. A legkisebbik könyvtáros meg továbbra is csak azokat az olvasókat látta el, akik segitségért jöttek a könyvtárba. Sok-sok személyről gondoskodott igy, össze is barátkozott velük. Ha valaki közülük elköltözött a városból, vagy meghalt, szomoru volt, hogy nem láthatja többé.

Azután egy nap a könyvtár az év "legkiválóbb közmüvelődési könyvtára"-cimet nyerte el. Az Országos Könyvtáros Szövetség elnöke maga jött el, hogy a kitüntetést átadja.

"Ejha, ez aztán nagyszerü könyvtár! Hát mondják csak el a kartársak sorjában, mivel járult kiki hozzá a könyvtár gyarapodásához és sikeréhez!"

"Én terveztem s irányitotta m" - szólt a legnagyobbik könyvtáros, azután hozzátette: "az utóbbi években azonban annyira megnőtt a munka, hogy két helyettessel és egy személyzeti igazgatóval kellett a létszámot kiegészitenem".

"É n végeztem a propagandát" - szólt a középtermetü könyvtáros "aminek eredményeképpen a város olyan bőkezüen támogatta könyvtárunkat, hogy ki tudtuk szolgáltatásaink körét bőviteni. Ezért kaptuk ezt a kitüntetést, amit szives volt átadni nekünk".

"Az én időm azzal telt el, hogy feldolgoztam a könyveket s elláttam az olvasóközönséget" - szólt a legkisebbik könyvtáros.

"Nagyszerü! Hát akkor" - szólt az elnök - "szeretném, ha résztvennének a diszvacsorán, amit a Tanács ad ma este. Az első helyettes-elnök, aki a közmüvelődési könyvtárakat képviseli, szeretne egyet-mást megbeszélni Magával" - szólt az elnök a legnagyobbik könyvtáros felé fordulva. Majd a közép-termetü könyvtároshoz igy szólt: "A propaganda-vezetőnk nagyon örülne, ha kikérhetné tanácsát". Végül az elnök, aki nagyon kifinomult és gyengéd lelkü egyén volt, igy szólt a legkisebbik könyvtároshoz: "Örülnénk, ha Maga is eljönne".

"Igen megtisztelve érezzük magunkat" - mondta a legnagyobbik és a középtermetü könyvtáros, szinte egyidőben.

"Köszönöm, Uram" - szólt a legkisebbik könyvtáros " de én nem mehetek el. Könyvtárunk este is nyitva van s az olvasóknak segiteni kell a megfelelő könyvek kiválasztásában".

S a legkisebbik könyvtáros elbucsozott az elnöktől és a másik két könyvtárostól. Ahogy a polcok felé tartott, - a többiek nem láthatták - mosolygott magában. (B.Z.)

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbizásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT 1964. ÉVI KIADVÁNYAI

A vonallal jelzett kiadványok a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban (több példányban) az érdeklődők rendelkezésére állanak akár helybenolvasásra, akár kölcsönzésre. A többi kiadványból még korlátozott számu igényt ki tudunk elégiteni.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkaterve. 1964. szept. - 1965. aug. Bp. 1964. 11 p.

Magyar könyvtártudományi bibliográfia. 1963. 2.r. Magyar hirlapokban megjelent könyvtári vonatkozásu cikkek. Bp. 1964. 66 p.

Eseménynaptár. 1965. (Összeáll. Pelejtei Tibor.) Bp. 1964. 57 p.

Elavult könyvek jegyzéke. Közmüvelődési könyvtárak részére. 4. (Összesitett jegyzék 1962. ápr. 1 - 1963. dec. 31-ig.) Bp. 1964. 95 p.

Közmüvelődési könyvtárak 1961-63. évi állománygyarapitásának összefoglalója. /ÁKV vásárlások elemzése./ Bp. 1964. 17 t.

BARABÁSI Rezső: Törekvések a könyvtári és dokumentációs munka technikájának továbbfejlesztésére. (Előadás: Prága, 1964.)Bp. 1964. 21 p. Megjelent orosz és német nyelven is.

Országos Bibliográfiai előterv. 1965. Bp. 1964. 27 p.

VARSÁNYI Endréné: Ideiglenes utmutató és tárgyszójegyzék közmüvelődési könyvtárak számára. Bp. 1964. VIII, 24, 24 p.

A városok könyvtári ellátása és a fejlesztés irányai. (Felmérés összefoglalása). Bp. 1964. 30 p.

Vállalati szakkönyvtári minimumok az iparban. A müszaki-termelési könyvtári hálózat 1962. évi helyzete. Szakmai irodalom és tájékoztatás a munkásság körében. (Felmérés összefoglalása.) Bp. 1964. [1] 54 p.

Külföldi folyóiratok válogatott jegyzéke nagyobb közmüvelődési könyvtáraknak. Bp. 1964. XXXI p. Részlet ISZLAI Zoltán - VARSÁNYI Endréné: A hirlapok és folyóiratok beszerzése és bevezetése a közmüvelődési könyvtárakban c. 1965-ben megjelenő utmutatóból.

Irodalomjegyzék a "Földönjáró csillagok" cimü televiziós vetélkedő első hat müsorához. Bp. 1964. 17 p.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

Sorozatok

HORVÁTH Katalin: Irodalmi, nyelvtudományi és művészeti kézikönyvtár nagyobb közművelődési könyvtárak részére. Bp. 1964. 43 p. /Könyvtári utmutatók állami közművelődési könyvtárak számára 12./ - Ez a sorozat a 12. számmal megszünt.

ISZLAI Zoltán: Kézikönyvtárjegyzék járási, városi, önálló szakszervezeti és önálló községi könyvtárak számára. Bp. 1964. 33 p. /A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 1./

URAY Béla: Regény-ciklusok jegyzéke. 2. bőv. és jav. kiad. Bp. 1964. 31 p. /A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 2./

A tanácsi közművelődési könyvtárak munkarendjének sémája. Bp. 1964. 32 p. /A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 3./

BIKÁCSI Lászlóné: Kézikönyvtár a gyermekkönyvtárakban. Bp. 1964. 56 p. /A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 4./

RÓZSA György: A tudomány közvetlen termelőerővé válási folyamata és a tudományos tájékoztatás. (Előadás.) Bp. 1964. 26 p. /A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 5./

Megyei Könyvtárigazgatók Konferenciája, 1964. [Budapest]. A konferencia jegyzőkönyve. CSÜRY István: A megyei könyvtárak hivatása és helye a magyar könyvtárügy rendszerében. (Előadás.) Bp. 1964. 36 p. /A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 6./

KÖNYVTÁROSKÉPZÉS

Tájékoztató a könyvtárosképző szaktanfolyam szervezeti és tanulmányi rendjéről. Bp. 1964. 26 p.

A könyvtárosok szakmai továbbképzése. /Tájékoztató a továbbképzés szervezetéről és a továbbképzés 1964/[19]65. évi programjáról/. Bp. 1964. 5,4 p.

TÓBIÁS Áron: Jugoszláv irodalom. A mai jugoszláv irodalom rövid áttekintése. Bp. 1964. 56 p.

TÓBIÁS Áron: A mai magyar regény. (Oktatási segédlet a könyvtárosképző szaktanfolyam hallgatói számára.) Bp. 1964. 152 p.

A könyvtárosképzés füzetei

BÜCHLER Róbert: Pszichológiai - pedagógiai ismeretek. Bp. 196[illegible] 110 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

HORVÁTH Tibor: Tájékoztató munka. Bp. 1964. 51 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

Idegen nyelvü könyvtári szakszövegek. Angol szöveggyüjtemény. (Szerk. Horváth Magda.) Bp. 1964. 35 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

Idegen nyelvü könyvtári szakszövegek. Francia szöveggyüjtemény. (Szerk. Horváth Magda.) Bp. 1964. 33 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

Idegen nyelvü könyvtári szakszövegek. Német szöveggyüjtemény. (Szerk. Horváth Magda.) Bp. 1964. 33 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

Idegen nyelvü könyvtári szakszövegek. Orosz szöveggyüjtemény. (Szerk. Tarr Lászlóné.) Bp. 1964. 43 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

Szakirodalmi forrásismeret. 2. Bóday Pál: Magyar nemzeti bibliográfia. (Kiegészités): Képes olvasókönyv a magyar nemzeti bibliográfiához. (Összeáll.: Bóday Pál, képszerkesztő Vermes Lászlóné.) Bp. 1964. XI, 301 p. 10 lev. illusztr. /A könyvtárosképzés füzetei./

SZELÉNYI Iván: Időszerü gazdasági kérdések. Bp. 1964. 124 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

VARGHA Balázs: Gyermekirodalom. Bp. 1964. 61 p. /A könyvtárosképzés füzetei./

P e r i o d i k u s k i a d v á n y o k

Könyvtári Figyelő. Szemle. Bp. 10. évf. 1964. 1-5. sz. - A 10. évf. utolsó, 6. száma 1965 elején jelent meg.

Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Bp. 1963. 4-6. sz. - Az 1963. évi kötet füzeteinek közzététele a 6. számmal befejeződött.

Az 1962. évi kötet utolsó, 10. száma 1965 márciusában jelent meg és folyik

az 1964. évi kötet szerkesztése is. Az egyes füzetek 1965 során jelennek meg.

1965 január elsejétől a Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom szerkezete megváltozott. Két hetenként "Gyorstájékoztatókban" jelenik meg külön a magyar és külön a külföldi anyag. A negyedéves

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kumulativ füzetek válogatnak; a szakirodalom legjavát nyujtják és a cimleiráson és cimforditáson kivül referátumot is adnak.

Könyvtári Tájékoztató a Magyar Hirlapok Cikkeiről. Bp. 1964. 1-11. sz. (A 6. sz. az előző 5 füzet anyagát is tartalmazó kumulativ kötet. Az 1965 első negyedében megjelenő 12. füzet pedig az egész év anyagát regisztrálja majd és a "Magyar könyvtártudományi bibliográfia" 1964. évi kötetének 2. részeként jelenik meg.)

Eseménynaptár...Ajánló bibliográfia és kiállitási segédanyag a negyedév fontosabb évfordulóihoz. (Összeáll. Pelejtei Tibor.) Bp. 1964. 2-4.,1965. 1., Különszám felszabadulásunk huszadik évfordulójára. (Éves köteteiben a jelentős évfordulók jegyzékét hozza. Negyedévenként pedig a kiemelkedő évfordulók jegyzékét és az ezekhez kapcsolódó bibliográfiát, mellékletként pedig a fontos eseményeket illusztráló kiállitási segédanyagot adja.)

A Könyvtárépitás és Berendezés Füzetei. Bp. 1964. 1-3. sz.

Gyorstájékoztatók

Arbeitsblätter für Betriebliches Informationswesen repertóriuma. 1959-1962. (Összeáll. Tarr Lászlóné.) Bp. 1964. 11 p.

Bibliotekarski Godisnjak Vojvodine. A vajdasági könyvtárosok évkönyve 1960-1963. Repertórium. (Összeáll. Czinner Tiborné.) Bp. 1964. 6 lev.

Ifjuság és irodalom. A "Studien zur Jugendliteratur und literarischen Bildung" c. nyugatnémet folyóirat nyolc évfolyamának /1955-1962./ ismertetése. (Összeáll. Molnár Ágnes.) Bp. 1964. 8 p.

Az Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanács kiadványai

Az OKDT kiadványai az ÁKV Könyvtárellátó részlegnél (Bp. VI. Népköztársaság utja 16.sz.) szerezhetők be.

TÓTH András: A kötelespéldányszolgáltatás története Magyarországon. Bp. 1964. 91 p. /Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kiadványai 19./ - Mutáció: /A Budapesti Egyetemi Könyvtár kiadványai 12./

GALLAI Ervin: A mezőgazdasági bibliográfiai tájékoztatás kérdései. Bp. 1964. 66 p. /Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kiadványai 18./

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

DÉRI Miklósné: Az Eötvös Loránd Tudományegyetem kémiai tanszékein dolgozó kutatók olvasási és tájékozódási szokásai és a szakirodalmi tájékoztatás iránti igényei. Bp. 1964. 101 p. /Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kiadványai 20./ - Mutáció: /A Budapest Egyetemi Könyvtár kiadványai 23./

BERECZKY László - KISS Jenő - PAPP István: Könyvtárosok zsebkönyve. Bp. 1964. VII, 167 p. 2 t.

FEKETE Dezső: Tizenöt év a Bács-Kiskun megye könyvtárainak életéből /1945-1959/. Bibliográfia. Bp. 1964. XIII, 120 p.

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTÉRIUM

Az 1964/1965-ös év főbb népművelési feladatai. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Agitációs és Propaganda Bizottságának állásfoglalása. Bp. 1964. 8 p.

A tudományos és szakkönyvtári tevékenység kérdései az 1963. évi beszámolójelentések és az 1964. évi munkatervek tükrében. Bp. 1964. 17 p.

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ. 11. évf. 1965. 1. sz. Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ. F.k.: Barabási Rezső Szerkeszti: Bóday Pál. Példányszám: 600 1965. április 29. Terjedelem: 5 A5 iv. Készült az OSzK házi sokszorositójában (Bp. V. Guszev u. 1.) F.v.: Müller Jánosné.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban